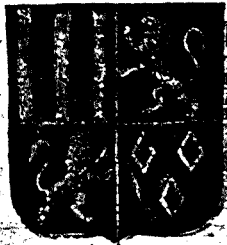

VAN WEGE DEN KONING.

DE HOOGE RAAD VAN ADEL, gebruik makende van de magt aan
denzelve verleend, bij besluit van den 25ten Februarij 1816, bevestigt bij
dezen de Gemeente van *Reepshoven*.

ingevolge het, door haar gedaan verzoek, in het bezit van het navolgende Wapen:

*De Schild is ingescheiden in Scheldt.
In de linker helft van Sabel twee met
Sabel besetene en met twee leeuwen
Scheldt en de rechter helft van
Sabel twee met twee leeuwen
besetene en met twee leeuwen.*

*het in de linker helft
met twee leeuwen
besetene en met twee leeuwen
Scheldt en de rechter helft van
Sabel twee met twee leeuwen
besetene en met twee leeuwen.*

Gedaan in *Rotterdam* den *25*ten Februarij 1816.

TER ORDONNANTIE VAN DEN HOOGEN RAAD,

[Signature] Secretaris.

BEWAARPLAATS	ARCHIEF/COLLECTIE	INV./CAT.NR.	FOTONEGATIEF PLAATS EN NR.	AFGEBEELD PLAATS EN NR.	NR.
RANB	Prov. Best.	4307	91.1.1-4.1		Eigendom Stichting BRABANTS HEEM

DATUM: z.d. (1038/9)

ZEGEL VAN
Rucphen

FUNCTIE

RANDSCHRIFT

S. PABII. RUCPHANIFENSIS

ZEGELCLAUSULE

VOORSTELLING

MATERIAAL	KLEUR	VORM	MAAT	STAAT	BEVESTIGING	CONTRAZEGEL
L	R	R	3	l 3p	o	-

GEMEENTE RUCPHEN

AAN DE GEMEENTERAAD .

Het is U bekend, dat in de oude raadzaal destijds de Brabantse vlag hing, rood-wit geblokt, met in de linker-boven hoek een afbeelding van het wapenschild dezer gemeente. Deze vlag werd in 1935 vervaardigd in opdracht van de gemeente 's-Hertogenbosch, die bij haar 750-jarig bestaansfeest voor alle Brabantse gemeenten soortgelijke vlaggen liet maken, welke op een der feestdagen in optocht werden meegevoerd door de straten dezer provincie-hoofdstad en welke nadien aan de betreffende gemeenten werden overgedragen.

Deze vlag ging in de rumoerige dagen der bevrijding, toen het gemeentehuis zwaar door oorlogsgeweld werd beschadigd, verloren. Reeds meerdere malen werd het plan geopperd om een nieuwe soortgelijke vlag te laten vervaardigen. Zij zou dan zoals voorgeen mede tot versiering van de raadzaal kunnen worden gebezigd.

Langzamerhand rijpte echter de idee in plaats van deze "vermengde" half provinciaal, half gemeente-vlag een afzonderlijke provinciale en gemeentevlag te laten maken, welke vlaggen dan tesamen met de nationale vlag een zinvolle combinatie vormden, die zich, mits goed opgesteld, zeer wel zou kunnen lenen voor opluistering van de raadzaal, hetzij als blijvend hetzij alleen bij bepaalde gelegenheden.

Het is ter uitvoering van deze idee alsmede omdat van bepaalde zijde onlangs naar de gemeentevlag werd gevraagd, dat wij ons in verbinding hebben gesteld met de Hoge Raad van Adel te 's-Gravenhage. Van dit college ontvingen wij enige richtlijnen, welke bij de vaststelling ener gemeentevlag in acht behoorden te worden genomen.

Overeenkomstig deze richtlijnen hebben wij een vlag voor deze gemeente ontworpen volgens bijgaand model. Dit model mogen wij thans aan U voorleggen teneinde van U te vernemen of U zich in beginsel met dit ontwerp kunt verenigen. Mocht dit het geval zijn, dan zal het ontwerp worden ingezonden bij de Hoge Raad van Adel om advies. Wanneer ook dit college met het ontwerp instemt, dan zal van die zijde worden zorg gedragen voor doorzending van het ontwerp naar de Minister van Binnenlandse Zaken, die naar wij hopen het ontwerp ter vaststelling aan de Kroon zal voorleggen.

Dit omtrent de procedure, die gevolgd moet worden.

Wat de vlag zelf betreft, deze zal bestaan uit drie horizontale banen, elke baan lang 200 cm en hoog 45 cm, waardoor een verhouding wordt verkregen tussen de lengte en de totale hoogte van 3: 2.

De kleuren der vlag zijn ontleend aan de kleuren van het wapenschild dezer gemeente en in de drie banen zodanig geplaatst dat enerzijds het geheel voldoende sprekend is en anderzijds de zwaarste kleuren het meest onderaan zijn geplaatst. De bovenste baan is licht-groen, de middenbaan is rood en de onderste baan is zwart.

Hoewel omtrent de symboliek, welke eventueel aan deze kleuren ten grondslag ligt, weinig positiefs aan ons bekend is, kan in ieder geval worden medegedeeld, dat het ^{gemeente-}wapen destijds met deze kleuren aan de oude heerlijkheid Rucphen werd verleend door de heren van het Markiezaat van Bergen-op-Zoom. Het wapen is nagenoeg gelijk aan het wapen van Jan van Glimes (Jan metten lippen), leenheer van het Markiezaat van Bergen-op-Zoom.

Deze

GEMEENTE RUCPHEN

Deze leenheer heeft vermoedelijk het huidige wapen aan de oude heerlijkheid Rucphen verleend.

Of nu het zwart (met de gouden leeuw) in dit wapen is ontleend aan het Brabantse wapenschild, het rood (met de drie gouden palen) aan het wapenschild van Breda, tot welk gebied het Markiezaat voor de verdeling op het einde der 13e eeuw behoorde, en het groen (met drie gouden macles) karakteristiek is voor het toenmalige geslacht Wesemaele, aan wie het Markiezaat in leen werd toevertrouwd, in een hypothese, die wel aantrekkelijk lijkt doch waarvoor wij geen enkel positief bewijs hebben kunnen vinden. Dit wapen nu werd in 1917 door de Hoge Raad van Adel als wapen dezer gemeente bevestigd.

De vlag zal worden opgehangen aan een witte vlaggestok. Boven op deze vlaggestok zal als versiering worden aangebracht een verguld voorwerp, waarin de drie ruiten van het groene kwartier van het schild, worden gesymboliseerd. Dit voorwerp zal de vorm hebben van twee onderling gelijke pyramiden, waarvan de lengte der opstaande ribben onderling gelijk is, de breedte en dikte der ribben het tiende deel der lengte is en waarvan het grondvlak een gelijkzijdige driehoek is, waarvan de lengte der zijde de helft is van de lengte der ribben, welke twee pyramiden met hun grondvlakken tegen elkaar worden geplaatst en met een der punten op het bovineinde van de vlaggestok wordt bevestigd, een en ander overeenkomstig de hierbijgaande schetstekening.

Rucphen, 12 April 1949.

BURGEMEESTER EN WETHOUDERS VAN RUCPHEN,

J. J. J. J. J. , wvd-burgemeester.

H.

H. J. J. , secretaris.

W.A.van Ham
p/a gemeente-archief
Sint Annastraat 6
4611 TN Bergen op Zoom

Bergen op Zoom, 10 december 1986.

Zeer geachte Heer Schrauwen,

Reeds enige malen is overwogen voorstellen in te dienen tot verbetering van het gemeentewapen (en de gemeentevlag) van Rucphen. Het gemeentewapen, in het gebruik waarvan Rucphen in 1817 werd bevestigd, vertoont enige heraldische en historische tekortkomingen. Deze zijn overigens reeds opgesomd in een uitvoerig artikel van de toenmalige gemeente-secretaris A.J.M.Hezemans in de in 1978 uitgegeven gemeentegids voor Rucphen :

1. De drie palen in het eerste kwartier zijn niet van rood op een gouden veld, maar van goud op een rood veld;
2. De leeuwen in het tweede en derde kwartier zijn geheel van goud en niet rood getongd en genageld;
3. De maliën in het vierde kwartier zijn van goud inplaats van van zilver.

Overigens zijn er in het genoemde artikel enige details niet geheel juist weergegeven. Op blz.6 worden de wapens met St.Andrieskruizen allen afgeleid van het wapen van de heren van Strijen, wat niet geheel juist is; op blz.7 wordt het wapen van Voorne omschreven als een "gouden staande leeuw in rood" wat moet luiden : in rood een aanzierende leeuw van goud". De lelies in het eerste kwartier van haar wapen verwijzen niet naar Franse invloed, maar vormen het wapen van het geslacht Van Weemaal, waaraan zij haar rechten op het land van Bergen op Zoom ontleende. Het wapen van Johanna van Boutersem vertoonde in het eerste kwartier het wapen van haar echtgenoot Jan I van Glymes, inderdaad de Brabantse leeuw met een rode schuinstreep eroverheen, maar met als schouderschildje bovendien het wapen van de oorspronkelijke familie Van Glymes-Geldenaken. Haar zoon Jan II van Glymes voerde het wapen van Boutersem met een vrijkwartier, waarin de Brabantse leeuw. Zijn afstammelingen gingen deze leeuw in het eerste deel van de gedeelde bovenhelft van hun wapenschild voeren. De tekeningen op blz.7 zijn geheel onjuist en in strijd met het betoog van de heer Hezemans zelf.

Nu genoeg over negatieve zaken. Om tot een verbetering van het wapen te komen, dienen de drie door Hezemans genoemde misslagen te worden hersteld. Het gouden streepkruis, uit heraldisch oogpunt noodzakelijk om de vier in kleuren uitgevoerde kwartieren te scheiden, kan vervallen. Bovendien kan de gemeente aan de Kroon verzoeken, een gouden kroon van drie bladeren en twee parels op het wapenschild te mogen plaatsen, van het model dat desgevraagd doorgaans ook aan andere gemeenten wordt verleend.

Om de wapenverbetering te realiseren, kan (door u of door de gemeente-secretaris) aan het gemeentebestuur een rapport worden voorgelegd, waarin in hoofdzaak het

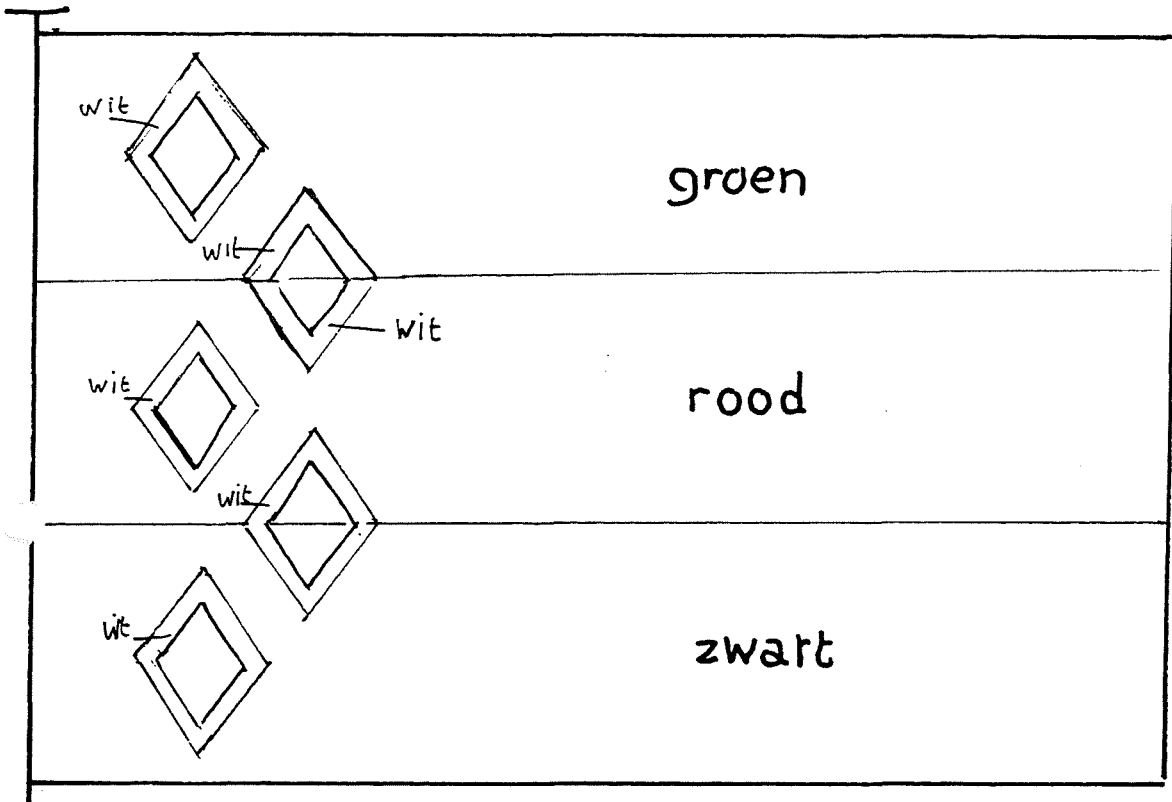
door de heer Hezemans gestelde betoog kan worden overgenomen, met dien verstande, dat de genoemde vergissingen worden verbeterd (of weggelaten, want bijvoorbeeld het wapen van Johanna van Voorne doet hier weinig ter zake) en de inleiding (blz.4-5) en het slot (blz.10, vanaf regel 11) als zijnde te persoonlijk en tijdgebonden, geschrapt worden.

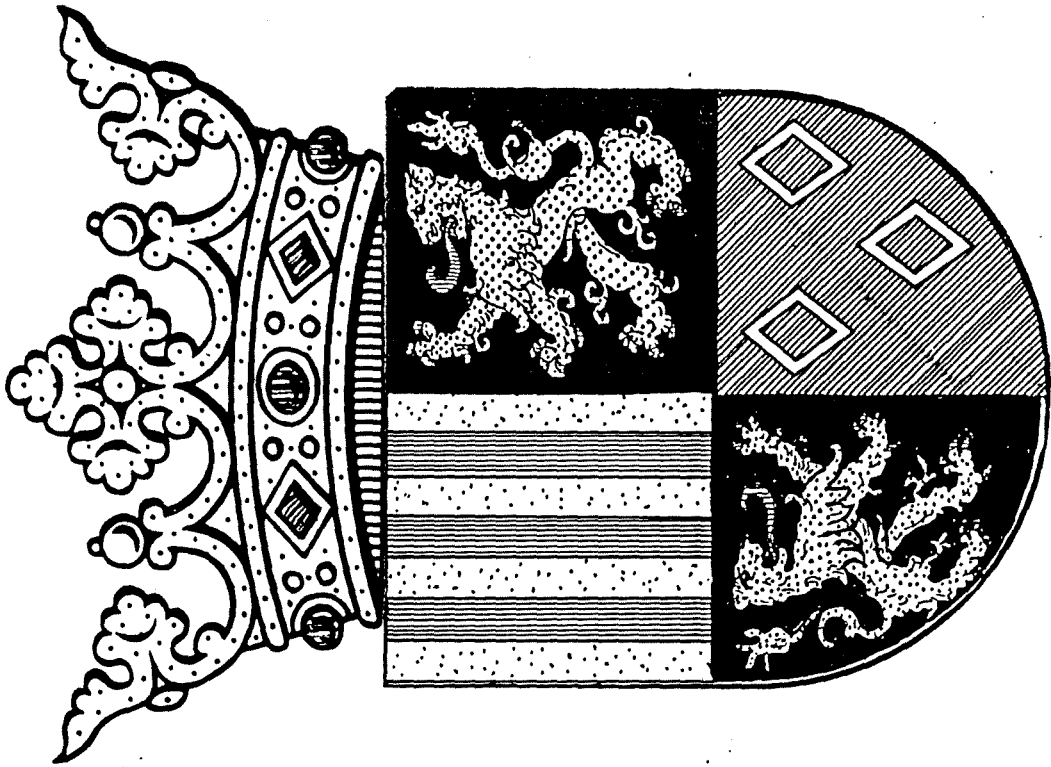
Ten aanzien van de gemeentevlag komt bij mij de vraag op, of na herziening van het gemeentewapen ook deze niet moet worden aangepast. Deze vertoont thans de drie schildkleuren, die na de herziening goud, zwart en groen zullen zijn. Een vlag met drie gekleurde banen zonder meer ziet men tegenwoordig als weinig kenmerkend voor een gemeente. Men zou kunnen denken aan een vlag, waarin door middel van de kleuren van het (verbeterde) gemeentewapen de vijf bestaande kerkdorpen op een of andere wijze tot uitdrukking worden gebracht, bijvoorbeeld in de vorm van vijf maliën aan de stokzijde van een overigens in drie banen verdeelde vlag (zie schets). De procedure tot instelling van een nieuwe gemeentevlag dient echter te worden ingezet nadat de herziening van het gemeentewapen is gerealiseerd.

Tot verdere toelichting blijf ik gaarne bereid.

Met collegiale groeten,

(Willem van Ham).

W.A.van Ham
p/a gemeentelijke archiefdienst
postbus 35
4600 AA Bergen op Zoom

Beste Ad,

Volgens telefonische afspraak doe ik je de modellen voor de aanvraag om een herziening van het gemeentewapen toekomen. Natuurlijk moet de naam van het waterschap door die van de gemeente, de term "verlening" door "verbetering" worden vervangen.

Alvorens de gemeenteraad een voorstel te doen, dient een prae-advies aan de Hoge Raad van Adel te worden gevraagd. Het gemeentebestuur kan mij hiertoe machtigen of het door het college zelf laten indienen : dit maakt weinig verschil. Voor de motivering verwijs ik naar mijn schrijven van 10 december 1986.

Succes wensend met deze zo nodige herziening,
met vriendelijke groeten,

(Willem van Ham).

Bergen op Zoom, 8 april 1987.

GEMEENTE RUCPHEN

(RUCPHEN, SCHIJF, SPRUNDEL, ST. WILLEBRORD, ZEGGE)

Aan de heer W.A. van Ham

Postbus 35

4600 AA BERGEN OP ZOOM

Uw brief van:

met nummer

Ons nummer

Rucphen,

MI/IZ/3031

Datum: 19 mei 1987

Onderwerp: Verbetering gemeentewapen

Beste Wim,

Vorige week heeft het college van b. en w. in beginsel besloten het gemeentewapen te verbeteren en wel in die zin zoals jij ook voorgesteld hebt. Wel zagen wij graag de accoladevorm van het schild gehandhaafd. De betreffende notitie tref je hierbij - vertrouwelijk - aan. Zoals je zult merken bij lezing heb ik je in ruime mate geciteerd.

Naar ik van je begrepen heb, is nu de procedure dat de Hoge Raad van Adel om prae-advies gevraagd wordt, onder overlegging van een beschrijving en een kleurentekening van het gewenste wapen en een uiteenzetting van de overwegingen, op grond waarvan dat wapen wordt gewenst.

Graag verneem ik nog jouw kanttekeningen op een en ander. Verder bedank ik je nog voor de kopieën van het kranteartikel over de kerk van Schijf.

Met vriendelijke groeten en tot spoedig ziens,

(Ad Schrauwen).

P.S. Wellicht is het gemakkelijkste dat je mij telefonisch je kanttekeningen doorgeeft. Bij voorbaat dank.

Verder tref je een tekening aan van een wapen dat staat op een sabel, welke een collega van mij in bezit heeft gekregen. Mij zegt het weinig. Ik heb de betreffende collega beloofd bij jou eens te informeren. Het stelt op zich niet zo veel voor, maar misschien dat je er iets over kunt vertellen.

1954 p

GEMEENTE RUCPHEN

(RUCPHEN, SCHIJF, SPRUNDEL, ST. WILLEBRORD, ZEGGE)

Verbetering van het gemeentewapen

Aan burgemeester en wethouders,

Ons gemeentewapen vertoont enige tekortkomingen welke niet in overeenstemming zijn met de historische gegevens en de regels van de wapenkunde (heraldiek). Oud-gemeentesecretaris Hezemans ontdekte al een aantal tekortkomingen bij het gemeentewapen in een artikel in de gemeentegids van 1978, genaamd "het gemeentewapen en de gemeentevlag". Van de hand van W.A. van Ham, adjunct-gemeente-archivaris van Bergen op Zoom, is vorig jaar onder de gelijknamige titel een gedetailleerde studie verschenen over de wapens en vlaggen van Noord-Brabant. Van Ham - in het algemeen overigens beschouwd als een van de meest deskundige heraldici van Noord-Brabant - komt in zijn slotbeschouwing tot de conclusie: ..dat hetgeen aan cultuur-historische waarden in de gemeenteheraldiek aanwezig is, moet worden gerespecteerd en versterkt. Herziening behoeven vooreerst wapens die door hun vorm en kleur ofwel heraldisch niet verantwoord zijn of waarvan de herkenbaarheid in de praktijk onvoldoende is, doordat zij zich slechts in geringe mate van elkaar onderscheiden." Beide aspecten gelden ook zeker ten aanzien van het gemeentewapen van Rucphen. In gesprekken en briefwisseling met Van Ham heeft laatstgenoemde concrete adviezen met betrekking tot de verbetering van ons gemeentewapen gegeven (zie bijlagen bij het origineel). Alvorens deze adviezen verder te bespreken is het zinvol in eerste instantie iets dieper in te gaan op de betekenis van het gemeentewapen in het algemeen en daarna op het gemeentewapen van Rucphen in het bijzonder. Ruimschoots en vrijuit zal hierbij uit genoemde studie van Van Ham geciteerd worden, zonder dat hierbij van verwijzende noten gebruik gemaakt zal worden. Grotendeels vormt hetgeen hier volgt een verkort extract van genoemd werk van de Bergense archivaris.

I. De betekenis van het gemeentewapen in het algemeen

1. Inleiding

We kunnen een wapen als volgt definiëren: een gekleurd, blijvend kenteken in de vorm van een schild, waarbij vaak een helm, met helmtaken en dekkleden gevoegd worden en soms bovendien nog een kroon, schildhouders en andere pronkstukken, waaronder een wapenspreuk. De kleuren van het wapen moeten sterk en gering in aantal zijn. De afbeeldingen op de schilden dienen geometrische vormen te hebben of moeten sterk gestyleerd zijn. Uit deze voorwaarden ontwikkelde men de heraldische grondregel dat er nooit stukken van metaal op een veld van metaal geplaatst mogen worden en nooit gekleurde stukken op een gekleurd veld. Het wapen moet zo eenvoudig mogelijk zijn. Een veelheid van wapenfiguren en een ingewikkelde schildverdeling dient te worden vermeden. Een wapen dat aan deze voorwaarden voldoet kan men heraldisch juist noemen.

Gedurende de beginperiode van het gebruik van heraldische wapens (de twaalfde eeuw) vormden deze een identificatiemiddel voor strijdende ridders. Zij waren door hun gesloten helmen en lichaamsbedekking voor elkaar vaak moeilijk herkenbaar, zodat het voeren van duidelijke en blijvende onderscheidingstekens noodzakelijk was geworden. Naast de adel gingen na verloop van tijd ook de burgers, de geestelijkheid en tenslotte ook de gezeten boeren wapens voeren. Ook de steden en plaatsen op het platteland gingen als symbool van hun collectieve rechtspersoonlijkheid wapens gebruiken. De meeste dorpswapens dateren doorgaans pas van de zeventiende eeuw. Soms ontstaat de indruk dat vele dorpen pas door de moderne voorschriften van de centrale overheid tot het voeren van wapens zijn gekomen.

GEMEENTE RUCPHEN Vergadering B. en W. d. 13. 5. 78	
Burgemeester	<i>[Handwritten signature]</i>
1e Wethouder	<i>[Handwritten signature]</i>
2e Wethouder	<i>[Handwritten signature]</i>
3e Wethouder	<i>[Handwritten signature]</i>
Secretaris	<i>[Handwritten signature]</i>

*okke; het wapen-
knig van kosten
jeidelijke oepes
weg der geleidij-
leide.*

Enige voorzichtigheid is bij deze conclusie echter geboden, want de ontwikkelingen tijdens de tijd van de Franse revolutie en het Franse keizerrijk (1810-1813) hebben veel traditioneel cultuurgoed weggevaagd.

Tegen eind 1814 kreeg de Hoge Raad van Adel, gevestigd te 's Gravenhage en als hoogste adviesorgaan belast met aangelegenheden betreffende de adel, de taak alle steden, dorpen en heerlijkheden, distrikten en 'corporati~~en~~' welke te voren een wapen hadden gevoerd, aan te schrijven. Deze werden gevraagd een nauwkeurige tekening toe te zenden om bevestiging en registratie van het wapen te krijgen. Alle overheidslichamen die tot dusverre geen wapen gevoerd hadden, maar dat voortaan wensten te gaan doen, moesten eveneens worden aangeschreven om een voorstel of idee voor een eigen wapen in te zenden. Op 5 januari 1815 werd de betreffende oproep geplaatst in het bijvoegsel van het Staatsblad. De procedure is vervolgens met betrekkelijk grote snelheid afgewikkeld. Het hoge tempo van de wapenbevestigingen heeft niet bepaald tot een optimaal resultaat geleid. De kennis op dit gebied bij de gemeentebesturen was niet bijster groot en de Hoge Raad heeft de zaak ambtelijk afgewerkt zonder nader onderzoek in te stellen maar de juistheid van de verstrekte gegevens.

Deze bevestigingen of verleningen geschieden op grond van een algemene machtiging door de koning van 20 februari 1816. Voor wat Noord-Brabant betreft is het grootste deel van de in de periode 1816-1820 tot standgekomen wapenbevestigingen of verleningen vastgelegd in de vorm van de op 16 juli 1817 door de Hoge Raad van Adel afgegeven diploma's. Zo ook voor onze gemeente (zie hieronder).

2. Vormen en kleuren

In onderstaand gedeelten behandelen we de vormen en kleuren van het gemeentewapen en met name die vormen welke betrekking op het gemeentewapen van Rucphen. Het schild heeft op de wapendiploma's uit de jaren 1816-1820 een bijna rechthoekige vorm; alleen de onderste hoeken zijn afgerond en de onderkant van het schild loopt uit in een zogenaamde accolade. Daarom noemt men dit een accoladeschild.

De herautstukken zijn wapenfiguren, gevormd door rechte lijnen. Deze worden genoemd in heraldische hoofd- en bijfiguren. Tot de hoofdfiguren behoren het schildhoofd, de paal, de dwarsbalk, de schuinbalk, het kruis, de keper en de zoom.

De paal wordt gevormd door twee loodrechte lijnen. In Noord-Brabant komt dit stuk uitsluitend voor in drievoud, met name in die gemeenten die hun wapen ontlenuen aan het wapen van de heren van Bergen op Zoom uit het geslacht Van Glymes. Onze gemeente is daar een voorbeeld van, maar daarnaast ook Fijnaart, Halsteren, Ossendrecht, Standdaarbuiten, Willemstad, Woensdrecht en Wouw.

En streepkruis, uiterst smal, komt voor als de kwartieren van een gevierendeeld schild dezelfde kleuren hebben. Ons gemeentewapen kent zo'n kruis, evenals de gemeenten Helvoirt, Liempde, Nuenen, Oostelbeers en Someren.

Ruiten zijn figuren met twee scherpe en twee stompe punten. Zij staan op één van hun scherpe punten. Wanneer het binnengedeelte van een ruit is weggenomen, zodat alleen de omtrek overblijft, spreekt men van maliën. Deze treffen we aan in gemeenten die hun wapens ontlenuen aan de familie Van Glymes of het vóór deze familie regerende geslacht Van Boutersem. Hierboven zijn deze gemeenten genoemd wegens de palen waarmee de maliën gecombineerd worden.

De leeuw is ook in Noord-Brabant letterlijk de koning der dieren. Als kwartier komt de leeuw voor in de gemeentewapens die hun stukken geheel of ten dele ontlenuen aan het familiewapen van de Van Glymes (zie hierboven).

De stukken die zich boven het wapenschild bevinden worden met de term schilddekking aangeduid. De kronen vormen voor de Noordbrabantse gemeentewapens de meest gebruikte schilddekkingen. Bij de adel geven zij de rang van de wapenvoerende persoon aan. Een aantal steden en dorpen voerde reeds op hun oude zegels boven het wapenschild de rangkroon van degene die voor hen het gezag vertegenwoordigde. Een kroon bestaat uit een hoofdband, al dan niet versierd met edelstenen. Bovenop de hoofdband kan een versiering zijn geplaatst van fleurons (gestileerde bladeren of rozetten) en parels, die tussen de fleurons worden geplaatst, soms op stiften, soms onmiddellijk op de hoofdband.

↓ verticale

↑ die van

700k

Een zeer belangrijk element van het wapen vormen de kleuren. De heraldiek kent speciale benamingen voor de gebruikte kleuren: Lazuur is blauw; sinopel is groen; keel is rood en sabel is zwart. Naast de kleuren zijn er de metalen goud en zilver, die in goedkopere kleurendruk in geel en wit worden uitgevoerd.

3. Functie van het gemeentewapen

Het gemeentewapen is, volgens de geldende opinie, een aanduiding van de gemeente als publiekrechtelijk lichaam; het gebruik in formele zin is beperkt tot de gemeenteraad, het college van burgemeester en wethouders en de burgemeester die het bestuur van de gemeente vormen. In de praktijk komt het erop neer, dat het gemeentewapen ook gebruikt wordt door de administratieve diensten, instellingen en bedrijven van de gemeente. Er bestaat overigens geen wettelijke bepaling waarbij aan derden het gebruik van de aan de gemeente verleende wapens wordt verboden. Bij verlening of bevestiging van het wapen ontvangt de gemeente echter een exclusief recht op het voeren daarvan; inbreuk op dit recht zal in beginsel als onrechtmatig worden beschouwd. De onrechtmatigheid valt echter weg indien de gemeente erin toestemt of erin berust dat een derde het gemeentewapen gebruikt. Zo besloot uw college in zijn vergadering van 22 oktober 1986 aan het St. Jansgilde uit Sprundel toe te staan het gemeentewapen in zijn vlag te voeren. Particuliere verenigingen en andere organisaties voeren het wapen als teken van hun verbondenheid met de plaatselijke gemeenschap. Zelfs commerciële en semi-commerciële ondernemingen of instellingen beelden het wapen veelvuldig af op drukwerk, reclamemateriaal en zelfs op verbruiksartikelen. Een gemeentebestuur zij in deze gevallen natuurlijk op zijn hoede dat het gemeentewapen ^{niet} 'misbruikt' wordt. Een mogelijkheid is natuurlijk een bepaling in de algemene politieverordening op te nemen, waarbij aan derden, behoudens toestemming van het gemeentebestuur, het voeren van het gemeentewapen wordt verboden (zie hiervoor de circulaire van het Ministerie van Binnenlandse Zaken d.d. 3 september 1979, genummerd B79,2199).

Tot zover de uiteenzetting over de betekenis van het gemeentewapen in het algemeen. Alvorens nader in te gaan op de in het begin van deze notitie genoemde adviezen van de heer Van Ham met betrekking tot de verbetering van ons gemeentewapen geven we nu een kort exposé over de geschiedenis van dit wapen. We hebben hiervoor een gedeelte van genoemd artikel van Hezemans gebruikt (a.w., 6-9), waarbij we op aanwijzing van Van Ham enkele passages weggelaten c.q. verbeterd hebben.

II. De geschiedenis van het Rucphense gemeentewapen

In 1815 berichtte het toenmalige gemeentebestuur van Rucphen aan de Hoge Raad van Adel dat men niet over een beschrijving van het gemeentewapen beschikte noch opgave kon doen omtrent de oorsprong en de verkrijging van het wapen (zie voor de voorgeschiedenis van dit gebeuren bladzijde 2). Men verzocht als gemeentewapen te blijven voeren het oude wapen van de heerlijkheid Rucphen zoals dat in de zegelstempels stond afgebeeld. Een afdruk in rode lak van het zegelstempel werd bijgevoegd.

Bij besluit van 16 juli 1817 bevestigde de Hoge Raad van Adel de gemeente Rucphen in het bezit van het gemeentewapen dat in het wapendiploma werd omschreven als: "Zijnde een gevierendeeld schild, het eerste van keel beladen met drie pals, het tweede van sabel beladen met een klimmende leeuw gekeerd naar de rechterzijde van het schild, het derde mede van sabel beladen gekeerd naar de linkerzijde van het schild en het vierde van synopel beladen met drie macles, staande twee en een een, alles van goud". De afbeelding van het wapen, welke in het diploma is opgenomen, toont een zogenaamde accóladevorm met tussen de vier kwartieren een streepkruis van goud, aangebracht op grond van de heraldische regel dat er nooit stukken van metaal op een veld van metaal geplaatst mogen worden en nooit gekleurde stukken op een gekleurd veld.

Hoewel we niet weten wanneer de oude heerlijkheid Rucphen dit wapen heeft gekre-

7)

schilde

gen, zijn toch voldoende gegevens bekend om iets over de herkomst ervan te vermelden.

Vele
Meeksen

De meeste gemeentewapens in Nederland zijn ontleend aan de familiewapens van geslachten waaraan het grondgebied van die gemeente heeft toebehoord. Het gemeentewapen van Rucphen is afkomstig van de familiewapens van de heren van het land van Bergen op Zoom. In 1357 verkocht Hendrik van Boutershem, heer van Bergen op Zoom, en Maria van Marxhem, vrouwe van Bergen op Zoom, aan ridder Jan van den Houte en enkele anderen de gronden gelegen tussen Langendijk en Sprundel. Bij deze verkoopakte werd tevens het bestuur en de rechtspraak voor dit gebied geregeld. De heerlijkheid Rucphen, omvattende het gebied van de huidige dorpen Rucphen en Schijf alsmede het westelijk gedeelte van het dorp St. Willebrord, werd toen gesticht. Hendrik van Boutershem en Maria van Marxhem waren in 1351 het geslacht Voorne in het land van Bergen op Zoom opgevolgd.

Johanna van Voorne, vrouwe van het land van Bergen, overleed kinderloos in 1348 op 25-jarige leeftijd. Vermoedelijk is de heerlijkheid Vorenseinde naar dit geslacht genoemd, want het gebied van deze heerlijkheid vormde het (oostelijk) einde van haar land.

7de en 8de helft in

Haar wapen was een gedeeld schild: in de ene helft drie rode lelies ^{in goud} en in rood een aanzierende leeuw van goud. De lelies vormen het wapen van het geslacht Van Wezemaal, waaraan zij haar rechten op het land van Bergen op Zoom ontleende.

in de bovenste deel

met schildhoft

Het wapen van Hendrik van Boutershem was een ~~doorgesneden~~ schild, het ~~bovenste~~ deel van goud met drie rode palen en het ~~onderste~~ in groen met drie maliën van zilver. De kleindochter van Hendrik van Boutershem, Johanna, trouwde in 1418 met Jan I van Glymes. Zij veranderde het wapen dat zij van haar ouders had geerfd door daaraan het wapen van haar man toe te voegen. Het geslacht Glymes voerde als afstammelingen van een bastaard van de hertog van Brabant het hertogelijke wapen, zijnde een zwart schild met een gouden leeuw, rood getongd en genageld, met als teken van bastaardij een rode schuinstreep over het gehele wapen met als schouderschildje bovendien het wapen van de oorspronkelijke familie Van Glymes-Geldenaken. Maar zoon, Jan II van Glymes, voerde het wapen van Boutersem met een vrijkwartier, waarin de Brabantse leeuw. Zijn afstammelingen gingen deze leeuw in het eerste deel van hun wapenschild voeren.

In het wapen van onze gemeente herkent men duidelijk het wapen van Jan II van Glymes. Laatstgenoemd wapen kende, zoals hierboven is uiteengezet, de volgende kleurstelling: a. op een zwart veld een leeuw van goud, rood getongd en genageld; b. op een goud veld drie palen van rood en c. op een groen veld drie ruiten van zilver. In ons gemeentewapen is de volgende kleurwisseling gekomen: a. de leeuw is niet rood getongd en genageld maar geheel van goud b. de palen staan niet in rood op een gouden veld maar in goud op een rood veld en c. de ruiten zijn niet van zilver maar van goud.

1/2 wapen

Hoewel dit gemeentewapen afkomstig is van de oude heerlijkheid Rucphen en in oorsprong alleen gold voor het gebied van de huidige dorpen Rucphen, Schijf en St. Willebrord (het westelijke deel) is de samenstelling van dit wapen zodanig dat ook de dorpen Sprundel en Zegge zich er "goed in kunnen herkennen". Voor Sprundel gelden twee redenen: 1) de oudste kern van Sprundel, het gebied Sprundel-Hertog, stond rechtstreeks onder de hertog van Brabant; het hertogelijke schild: een gouden leeuw op een zwart veld is tweemaal in het wapen van onze gemeente opgenomen. 2) Het Vorenseinde, een oude wijk van Sprundel en destijds een zelfstandige heerlijkheid, voerde in zijn zegel het wapen van Jan II van Glymes, zoals dit thans nog in de gemeenten Standdaarbuiten en Fijnaart geschiedt: doorsneden en half gedeeld. Dit wapen komt in het gevierendeeld schild van onze gemeente volledig tot uiting. Voor Zegge geldt dat het oude wapen van deze heerlijkheid (in zoverre ons nu bekend) alleen de drie maliën bevatte van het familiewapen van Van Boutershem, die ook in het huidige wapen van onze gemeente zijn opgenomen.

III. Het procedurele aspect van de verbetering van het gemeentewapen

Ons gemeentewapen vertoont dus enkele heraldische en historische tekortkomin-

gen: 1. De drie palen in het eerste kwartier zijn niet van rood op een gouden veld, maar van goud op een rood veld; 2. De leeuwen in het tweede en derde kwartier zijn geheel van goud en niet rood getongd en genageld en 3. de maliën in het vierde kwartier zijn van goud in plaats van zilver. De heer Van Ham adviseert bij een verbetering van het gemeentewapen deze misslagen te herstellen. Het gouden streepkruis, uit heraldisch oogpunt noodzakelijk om de vier in kleuren uitgevoerde kwartieren te scheiden, kan vervallen. Bovendien kan de Kroon verzocht worden een gouden kroon van drie bladeren (fleurons) en twee parels op het wapenschild te mogen plaatsen. Met deze verbeteringen en aanpassingen verkrijgen we een heraldisch en historisch volledig verantwoord gemeentewapen.

↓ dan

De procedurele kant van de zaak verloopt in beginsel als volgt. Uw college neemt op grond van bovengeschetste argumenten het besluit het gemeentewapen te verbeteren. Vervolgens vraagt uw college een prae-advies aan de Hoge Raad van Adel, onder overlegging van een beschrijving en een kleurentekening van het gewenste wapen en een uiteenzetting van de overwegingen, op grond waarvan dat wapen wordt gewenst. De Hoge Raad stuurt haar advies terug, voorzien van de nodige kanttekeningen. Hierna besluit de gemeenteraad, op voorstel van uw college, het gemeentewapen te verbeteren middels een verzoek daartoe aan Hare Majesteit de Koningin. Nadat weer advies is gevraagd aan de Hoge Raad van Adel wordt de verbetering van het gemeentewapen bij Koninklijk Besluit vastgesteld. Hierna ontvangt het gemeentebestuur het wapendiploma.

↳ principe besluit de p.r.k. stanken

↳ Na advisering door

Naar informatie van de heer Van Ham duurt heel de procedure zo'n half jaar en bedragen de totale kosten, direct verbonden aan de verlening van het wapendiploma, ca. f 500,—. Van Ham heeft gezegd ondergetekende in deze kwestie 'met raad en daad' bij te staan, zeker ook in de contacten met de Hoge Raad. De procedure zal dan ook zeker niet vertraagd worden, vanwege de goede contacten van de heer Van Ham met deze adviesinstantie. Zo heeft Mr. O. Schutte, secretaris van de Hoge Raad van Adel, een 'Ten Geleide' geschreven bij het boek van Van Ham over de wapens en vlaggen van Noord-Brabant.

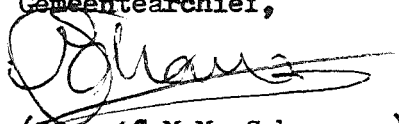
IV. Het praktische en financiële aspect van de verbetering van het gemeentewapen

Aan de verbetering van het gemeentewapen is natuurlijk ook nog een aantal praktische en financiële aspecten verbonden. Er moet een werktekening van het verbeterde gemeentewapen gemaakt worden. Dit zou kunnen gebeuren door een ambtenaar van de sector Werken. Verder dient het wapentje op het briefpapier, besluitenpapier e.d. veranderd te worden; evenzo de epauletten op dienstuniformen, de stickers op dienstauto's, huisvuilwagens e.d. Ook het wapen aan de luifel van het gemeentehuis moet veranderen. Onduidelijk is welke financiële consequenties hieraan vastzitten. Waarschijnlijk zullen deze toch niet zo hoog zijn dat zij een onoverkomelijk bezwaar zullen vormen.

↳ De kans kan oplopen ten gevolge van de volledige fm. kennelink niet slechts onmiddellijk op deze wijze te komen zgn

Uw college wordt dan ook voorgesteld met bovenstaande akkoord te gaan en in beginsel te besluiten tot verbetering van ons gemeentewapen.

Rucphen, 24 april 1987.

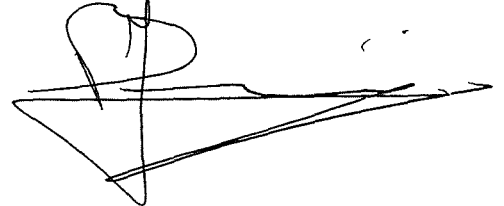
Gemeentearchief,

 (Drs. A.C.M.M. Schrauwen).

Opmerkingen Interne Zaken

Indien besloten wordt tot aanpassing van het gemeentewapen, dan heeft dit o.m. de volgende consequenties:

- vormaanpassing gemeentewapen op drukwerk: eenmalige kosten \pm f 300,--
- extra kleur (zilver) op briefpapier: jaarlijkse kosten \pm f 150,--
- overige kosten zoals kleding bode zijn moeilijk aan te geven maar zullen niet onoverkomelijk zijn.

J.M. de Bruijn

Opmerkingen Gemeentewerken

Het maken van een werktekening vraagt \pm 1 week arbeid van een tekenaar.

De stickers die wij hebben voor onze voertuigen zijn zo goed als op. Binnen korte en afzienbare tijd moeten nieuwe stickers worden aangemaakt. Dit brengt geén extra kosten met zich mee.

De grootste kosten zitten in het, zo men dit wenst, het opnieuw vervaardigen van een gemeentewapen op de luifel nabij de ingang. Wanneer men een wapen wenst in de vorm van het bestaande, zijn de kosten moeilijk te ramen. Hiervoor zal eerst offerte kunnen worden gevraagd nadat het nieuwe wapen bekend is. Op grond van een ruwe schatting mijnerzijds kunnen deze kosten \pm f. 10.000,-- bedragen. Ook dienen enige stempels aangepast te worden.

Rucphen, 28 april 1987.
De directeur Gemeentewerken,

Ing. P.J.M. de Koz.

110

WIJ **B**EATRIX, BIJ DE GRATIE GODS,
KONINGIN DER NEDERLANDEN,
PRINSES VAN ORANJE-NASSAU,
ENZ. ENZ. ENZ.

- 1 DECEMBER 1987

No. 10

Op de voordracht van Onze Minister van Binnenlandse Zaken van 23 november 1987, nr. B87/974, directoraat-generaal Openbaar Bestuur;

Gelezen het verzoek van burgemeester en wethouders van de gemeente Rucphen van 14 oktober 1987, nr. MI/IZ/4602, tot wijziging van het wapen van die gemeente;

G e l e t o p het besluit van de Soevereine Vorst van 24 december 1814, no. 32 en het koninklijk besluit van 23 april 1919, Stb. no. 181;

Gezien het advies van de Hoge Raad van Adel;

HEBBEN GOEDGEVONDEN EN VERSTAAN:

Aan de gemeente Rucphen een wapen te verlenen, waarvan de beschrijving luidt als volgt:
"Gevierendeeld: I in goud drie palen van keel; II en III in sabel een leeuw van goud, getongd en genageld van keel, die van het derde kwartier omgewend; IV in sinopel drie maliën van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels."

Onze Minister van Binnenlandse Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit.

's-Gravenhage, 1 december 1987

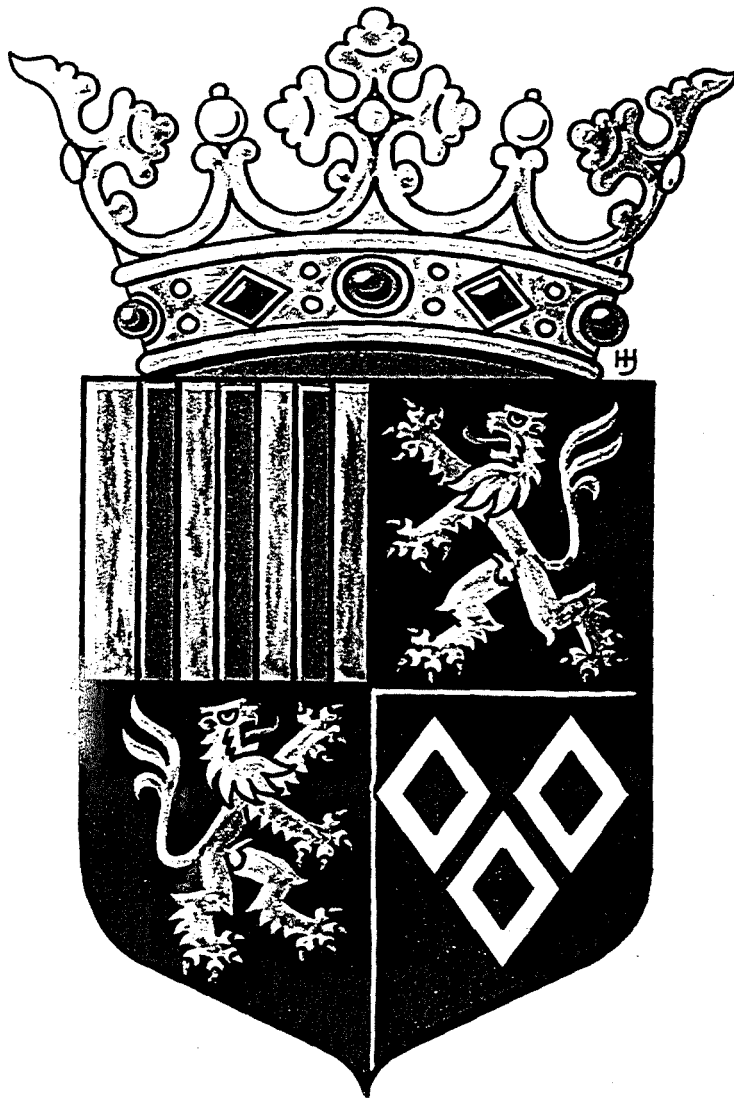
(get.) B E A T R I X

DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN,

(get.) C.P. VAN DIJK

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
HET HOOFD ALGEMENE SECRETARIE VAN HET
MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN,

H. J. J. van Gruijthuisen

Gemeente

RUCPHEN

NB

K.B. 1 december 1987,
no. 10

Gevierendeeld: I in goud drie palen van keel; II en III in sabel een leeuw van goud, getongd en genageld van keel, die van het derde kwartier omgewend; IV in sinopel drie maliën van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.

Diploma
29 maart 1988

f 600,-

Gemeente

RUCPHEN

NB

K.B. 1 december 1987,
no. 10

Gevierendeeld: I in goud drie palen van keel; II en III in sabel een leeuw van goud, getongd en genageld van keel, die van het derde kwartier omgewend; IV in sinopel drie maliën van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.

oud drie palen
sabel een leeuw
n genageld van
de kwartier

omgewe
van zil
een go
deren

Rucphen

© H. C. 'T JONG

c/o **BEELDRECHT**

020-277147 - Amsterdam

Alle rechten op het gebruik van dit model
en/of foto-en/of tekening zijn voorbehou-
den aan de maker.

Voor publicatie of enig gebruik in welke
vorm ook is vooral toestemming van de
Stichting Beeldrecht vereist.

HOOFDSTUK I

HET GEMEENTEWAPEN EN DE GEMEENTEVLAG

Op de voorpagina van deze gids prijkt ons gemeentewapen. Het is een mooi en kleurrijk wapen en het leek ons juist er iets meer over te vertellen.

De betekenis van het wapenschild in het algemeen

Niet alleen in de oudheid en in de middeleeuwen was het wapenschild een van de belangrijkste ultrustingstukken voor de krijgslieden, ook in onze tijd is het wapenschild opnieuw een belangrijk beschermingsmiddel voor de politiek bij de opmars tegen demonstranten, wanneer die felle actie voeren.

De wapenschilden uit de Griekse oudheid waren rond van vorm en beschermden slechts een deel van het lichaam.

De Romeinen gebruikten grotere schilden met rechte randen, die zij tegen elkaar konden houden en waarmee zij een wand van beschutting vormden bij de bestorming van vestingwerken.

In de middeleeuwen toen het harnas het lichaam beveiligde en de gevechten te paard werden gevoerd, ontstonden weer de kleinere schilden, die door de wapensmeden in vele varianten werden gemaakt.

Deze wapenschilden werden meestal van tekens voorzien om in het gevecht duidelijk te laten uitkomen, wie bij wie hoorde. Aan hetgeen iemand "in zijn schild voerde", kon men weten met wie men te doen had.

Het waren in het begin eenvoudige tekens, aangebracht in opvallende kleuren

Deze wapenschilden werden niet alleen in het gevecht gedragen maar ook bij belangrijke bijeenkomsten zoals in onze streken bij de Salische Franken tijdens de dingvergadering op de dingplaats.

Als de oudsten het vonnis hadden uitgesproken, sloegen de dinggenoten, die gewapend aan deze volksvergadering deelnamen, op hun schilden ter bevestiging van het vonnis dat overeenkomstig hun stamrecht was geveld. Zo werd het wapenschild dat aanvankelijk alleen diende ter bescherming van het lichaam, reeds in de vroege middeleeuwen door onze voorzaten symbolisch gebruikt ter bescherming van het recht.

Maar ook gold het wapenschild bij hen als teken van erkenning van gezag en autoriteit. Het was bij hen gebruik om hun aanvoerder of vorst "op het schild te verheffen".

Uit het wapenschild met kenteken ontwikkelden zich later de wapens van keizers en koningen en van adellijke geslachten, vol pracht en praal, met een ingenieuze teken-taal welke alleen door herauten, bekwaam in het verklaren der schildtekens, volledig werd beheerst. De heraldiek ontstond. En het wapenschild werd versierd met helm of kroon, met dekkleden en schildhouders. De wapens werden symbolen van souvereiniteit en macht niet alleen van de landsheer en van de adel maar ook van de gewesten en van de steden.

En de wapenfiguren: de adelaars, de leeuwen, de lilies enz. groeiden voor de geest van de middeleeuwer uit tot totemtekens "waarin een complex van trots en streven, aanhankelijkheid en gemeenschapsgevoel in beeld werd uitgedrukt", aldus dr. J. Huizinga in zijn boek 'Herfstij der Middeleeuwen".

De adelaar, zinnebeeld van de goden in het oude Romeinse Rijk, prijkend op de standaards der Romeinse legioenen, werd door Karel de Grote toen hij tot keizer werd gekroond overgenomen voor het Roomse Rijk.

Dit embleem van keizerlijke macht heeft zich tot op de dag van vandaag voortgezet in de Duitse koningsadelaar opgenomen in het wapen van Duitsland. De leeuw daarentegen reikt niet tot de hoogte van de adelaar; hij is meer aards gericht en het symbool van moed en kracht, van vrijheid en recht. In de dierensage draagt hij de naam Nobel. Hij is vanouds het wapendier van de Lage Landen bij de zee. We vinden hem in de wapenschilden van Vlaanderen (waar de fiere Vlaamse leeuw "Liebaert" werd genoemd), Brabant, Limburg, Holland en Zeeland.

Hij was het symbool van de landadel en het landsheerlijk gezag dat zich steeds meer onafhankelijk opstelde tegenover het gezag van de keizer.

Jan van Boendale, stadssecretaris van Antwerpen (± 1290 — ± 1365) verheerlijkt de Brabantse leeuw als symbool van moedig verzet tegen de "Oostheren", de vijanden van Brabants vrijheid.

Ook het Vlaamse volkslied van 1845 prijst als vanouds ditzelfde wapendier met de bekende tekst:

"Ze zullen hem niet temmen, de fiere Vlaamse leeuw
Zolang de leeuw kan klauwen, zolang hij klauwen heeft".

In de huidige wapens van Nederland, België en Luxemburg en in zeer veel wapens van provincies en gemeenten in de Benelux prijkt de leeuw nog steeds als symbool van moed en autoriteit.

In ons land voeren thans bijna alle gemeenten een heraldisch wapen ten teken dat zij het recht van autonomie en zelfbestuur bezitten. Maar deze wapens spreken ons, mensen van de 20e eeuw, nauwelijks meer aan omdat wij niet alleen de teken-taal van de heraldiek zijn vergeten¹⁾ maar ook omdat aanhankelijkheid en gemeenschapsgevoel erg zijn verdrongen door het individuele vrijheidsideaal van de Franse revolutie en onze huidige drang naar individuele materiële welvaart.

Toch schijnt er de laatste tijd met de belangstelling voor de heraldiek iets aan het veranderen te zijn. De liefde voor de historie van eigen plaats en streek neemt toe en in dit kader kan de heraldiek als hulpwetenschap der historie er toe bijdragen het beeld van het verleden meer reliëf en meer kleur te geven

Hoe de gemeente Rucphen aan haar wapen kwam

Het is logisch dat het voeren van een wapenschild als symbool van souvereiniteit tot de autonome bevoegdheid van een gemeente behoort. Er zijn dan ook geen wettelijke voorschriften die een gemeente tot het voeren van een wapen kunnen verplichten.

Wel zijn er wettelijke regels en richtlijnen gesteld die in acht genomen moeten worden als een gemeentebestuur tot het voeren van een eigen wapen besluit. Al deze voorschriften hebben het besluit van de Souvereine Vorst van 24 december 1814 nr. 32 nog steeds tot basis.²⁾

1) De moderne teken-taal die wij wel verstaan, is die van de prozaïsche verkeersborden.

2) De toenmalige prins van Oranje werd nadat hij op 30 november 1813 vanuit Engeland in Scheveningen was geland, op 30 maart 1814 in de nieuwe kerk te Amsterdam als "sovereine vorst" ingehuldigd. Een jaar daarna werd hij krachtens de grondwet van 1815 benoemd tot koning Willem I toen als gevolg van de besluiten van het Weenercongres van 31 mei 1815 het Koninkrijk der Nederlanden (België en Nederland samen) werd gevormd.

Op grond van dit besluit werd gevraagd dat "alle steden en dorpen welke tot dusverre het gebruik van wapens gehad hebben, ten spoedigst vóór 1 mei 1815 aan den Hoogen Raad van Adel inzenden een nauwkeurige aftekening en beschrijving van derzelve wapens met bijvoeging van alle zodanige opgaven als tot den oorsprong en de verkrijging van dezelve wapens betrekking hebben teneinde daarop de confirmatie van den Souvereine Vorst en de registratie van dezelve te kunnen erlangen.

Het toenmalige gemeentebestuur berichtte aan de Hoge Raad van Adel te 's-Gravenhage dat men niet over een beschrijving van het gemeentewapen beschikte noch opgave kon doen omtrent de oorsprong en de verkrijging van het wapen. Men verzocht als gemeentewapen te blijven voeren het oude wapen van de heerlijkheid Rucphen zoals dat in de zegelstempels stond afgebeeld. Een afdruk in rode lak van het zegelstempel werd bijgevoegd.¹⁾

Bij besluit van 16 juli 1817 bevestigde de Hoge Raad van Adel de gemeente Rucphen in het bezit van het gemeentewapen dat in het wapendiploma werd omschreven als:

"Zijnde een gevierendeeld schild, het eerste van keel beladen met drie pals, het tweede van sabel beladen met een klimmende leeuw, het derde mede van sabel beladen met een klimmende leeuw gekeerd naar de linkerzijde van het schild en het vierde van synople beladen met drie macles, staande twee en een, alles van goud"²⁾.

De afbeelding van het wapen, welke in het diploma is opgenomen, toont een zg. accolade schild (het schild is van onder niet rond of puntig maar toont de vorm van een accolade) met tussen de vier kwartieren een streepkruis van goud. Dit streepkruis van goud is vermoedelijk aangebracht op grond van de heraldische regel dat "geen kleur op kleur, zo mogelijk ook geen kleur naast kleur, maar metaal (goud en zilver) op en naast kleur" passend is.

De betekenis van dit wapen

Hoewel we niet weten wanneer de oude heerlijkheid Rucphen dit wapen heeft gekregen, zijn toch voldoende gegevens bekend om iets over de herkomst ervan te vermelden.

De meeste gemeentewapens in Nederland zijn ontleend aan de familiewapens van geslachten waaraan het grondgebied van die gemeente heeft toebehoord. Zo zijn de gemeentewapens van Breda en Bergen op Zoom (3 zilveren St. Andrieskruizen op een rood veld) met varianten hierop in de gemeentewapens van Zevenbergen, Dinteloord, Klundert, Willemstad, Steenbergen, Made, Strijen en Nieuw-Ginneken afkomstig van het blazoën van de heren van Strijen.

1) Deze zegelstempels (schepenzegels) berusten thans in het Stedelijk en Bisschoppelijk Museum te Breda (zie blz. 11).

2) In de heraldiek heeft men speciale woorden om de kleuren of figuren van een wapenschild aan te geven (ook via arcering vindt kleuraanduiding plaats).

keel = rood (arcering: verticale strepen).

sabel = zwart (arcering: gekruiste horizontale en verticale strepen)

synople = groen (arcering: schuins rechtse strepen)

goud = arcering: talrijke puntjes

pals = palen

macles (maliën) = uitgesneden zg. open ruimten

Het gemeentewapen van Rucphen is met dat van de gemeenten Wouw, Standdaarbuiten, Fijnaart, Halsteren, Willemstad, Woensdrecht en Ossendrecht afkomstig van de familiewapens van de heren van het land van Bergen op Zoom. Het was in 1357 (op den dertien avond) dat Hendrik van Boutershem³⁾ heer van Bergen op Zoom en Marie van Marxhem, vrouwe van denzelve lande, moergronden gelegen tussen Langendijk en Sprundel verkochten aan ridder Jan van den Houte en bij deze verkoopakte tevens het bestuur en de rechtspraak voor dit gebied regelden.

De heerlijkheid Rucphen, omvattende het gebied van de huidige dorpen Rucphen en Schijf alsmede het westelijk deel van St. Willebrord, werd toen gesticht. Hendrik van Boutershem en Marie van Marxhem waren in 1351 het geslacht Voorne in het land van Bergen op Zoom opgevolgd.⁴⁾

Johanna van Voorne, vrouwe van het land van Bergen, overleed in 1348 op 25-jarige leeftijd kinderloos. -Vermoedelijk is de heerlijkheid Vorenseinde naar dit geslacht genoemd, want het gebied van deze heerlijkheid vormde het (oostelijk) einde van haar land.

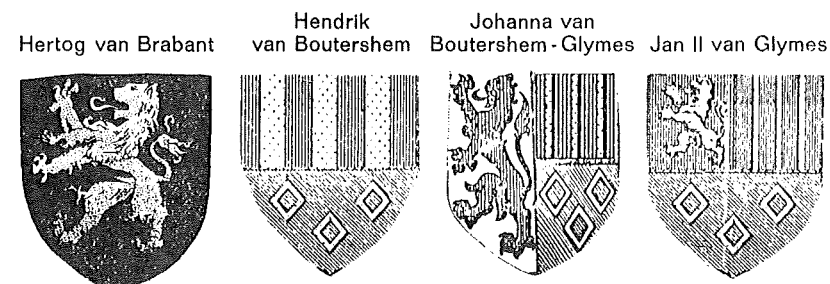
Haar wapen was een gedeeld schild: in de ene helft drie rode lelies in goud en in de andere helft 'n gouden staande leeuw in rood.

De lelies verwijzen naar franse invloed, de leeuw als de koning der dieren vertegenwoordigt het gezag van de landsheer.

Het wapen van Hendrik van Boutershem was een doorsneden schild, het bovenste deel van goud met drie roden palen en het onderste in groen met drie maliën van zilver. (zie onderstaande afbeelding).

De kleindochter van Hendrik van Boutershem was Johanna van Boutershem, die in 1418 huwde met Jan I van Glimes. Zij veranderde het wapen dat zij van haar ouders had geërfd, door daaraan het wapen van haar man toe te voegen. Het geslacht Glimes voerde als afstammelingen van een bastaard van de hertog van Brabant het hertogelijk wapen, zijnde een zwart schild met een gouden leeuw, rood getongd en genageld en met als teken van bastaardij een rode schuinstreep over het gehele wapen.

Johanna van Boutershem nam deze leeuw op in haar wapen zoals hieronder is afgebeeld. Haar zoon Jan II van Glimes wijzigde het wapen door de Brabantse leeuw in de bovenhelft van het schild op te nemen.

3) Boutershem is een plaats gelegen aan de oude Romeinse weg van Tongeren naar Leuven waar de wieg stond van het geslacht Boutershem, dat een voorname plaats innam onder de vazallen van de Brabantse hertogen. Het wapen van de gemeente Boutershem is gelijk aan dat van Hendrik van Boutershem uit 1351.

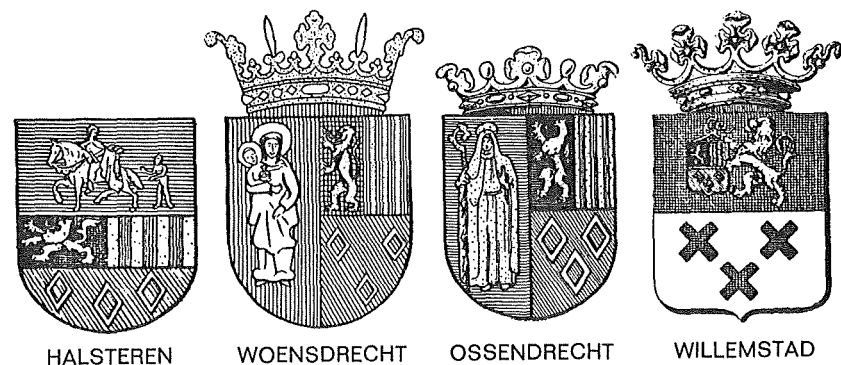
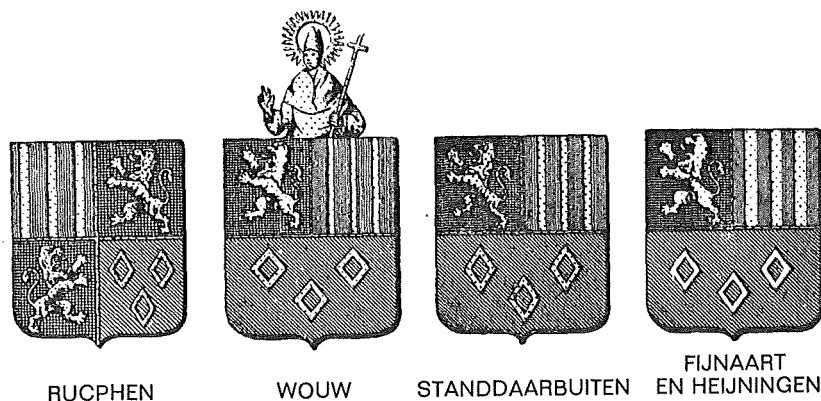
4) W. H. van Ham: Het Doorluchtige Huis van Bergen op Zoom (Spiegel der Historie 1969).

Het wapen van de gemeenten Standdaarbuiten en Fijnaart komt figuratief precies overeen met het wapen van Jan II van Glimes. Ook de gemeenten Wouw, Halsteren, Woensdrecht en Ossendrecht voeren thans nog dit wapen zij het dat men er de patroonheilige van de parochiekerk aan heeft toegevoegd, Wouw buiten het schild staande, de andere drie in het schild opgenomen

Ook in het wapen van onze gemeente en in dat van de gemeente Willemstad herkent men het wapen van Jan II van Glimes.

Zoals hierboven is vermeld, was de kleurstelling van het wapen van Jan II van Glimes:

- op een zwart veld een leeuw van goud, rood getongd en genageld
- op een goud veld drie palen in rood
- op een groen veld drie ruiten van zilver.

In vorenstaande gemeentewapens vallen naast de kleine figuratieve verschillen ook kleine afwijkingen in de kleurstellingen te constateren, of beter gezegd, kleurwisselingen. Men mag gevoeglijk aannemen dat de reden hiervan niet is dat men de juiste kleurstelling niet kende maar dat men dit met opzet heeft gedaan omdat de functie van het gemeentewapen als identiteitsbewijs meebrengt dat geen twee gemeenten hetzelfde wapen kunnen voeren.

De kleurwisseling in het wapen van onze gemeente is:

- dat de leeuw niet rood getongd en genageld is maar geheel van goud;
- dat de drie palen niet in rood op een gouden veld staan maar in goud op een rood veld;
- dat de drie ruiten niet van zilver zijn maar van goud.

Verder is ons gemeentewapen een gevierendeeld schild met een streepkruis van goud in plaats van een doorsneden en half gedeeld schild zoals het Glymeswapen aangeeft.

Hoewel dit gemeentewapen afkomstig van de oude heerlijkheid Rucphen in oorsprong alleen gold voor het gebied van de huidige dorpen Rucphen, Schijf en St. Willebrord (westelijk deel) is de samenstelling van dit wapen zodanig dat ook de dorpen Sprundel en Zegge zich er "goed in kunnen herkennen".

Voor Sprundel gelden twee redenen:

- de oudste kern van Sprundel, het gebied Sprundel-Hertog, stond recht streeks onder de hertog van Brabant; het hertogelijk schild: 'n gouden leeuw op een zwart veld is tweemaal in het wapen van onze gemeente opgenomen²
- Het Vorenseinde, een oude wijk van Sprundel en destijds een eigen heerlijkheid, voerde in zijn zegel het wapen van Jan II van Glimes, zoals dit thans nog in de gemeente Standdaarbuiten en Fijnaart geschiedt: doorsneden en half gedeeld. Dit wapen komt in het gevierendeeld schild van onze gemeente volledig tot uiting.

Voor Zegge geldt dat het oude wapen van deze heerlijkheid (voor zover ons thans bekend) alleen de drie maliën bevatte van het familiewapen van Boutershem, die ook in het huidige wapen van onze gemeente zijn opgenomen.

Er gaan de laatste tijd stemmen op om de bestaande gemeentewapens af te stemmen op de middeleeuwse vormen en kleuren. Aangebrachte kleurwijzigingen dienen ongedaan te worden gemaakt.

Verder heeft de Minister van Binnenlandse Zaken bij besluit van 18 oktober 1977 richtlijnen vastgesteld bij het verlenen van wapens aan publiekrechtelijke lichamen, waarin onder punt 4 staat vermeld dat aan elk wapen een kroon van drie bladeren en twee parels kan worden toegevoegd.

Samenvattend mogen wij stellen dat de betekenis van dit kleurrijke gevierendeeld wapenschild is:

- dat het een kenmerkend symbool is en een eigen identiteitsbewijs van de uit de vijf kerkdorpen bestaande gemeente Rucphen, die als overheidslichaam het recht van autonomie en zelfbestuur bezit;
- dat het door zijn heraldische kleuren en figuren symbolisch de namen verankerd heeft van de geslachten uit de oude Brabantse adel die in de geschiedenis onzer dorpen een voorname rol hebben gespeeld en die afkomstig waren uit Brussel (hertogen) en uit plaatsen in de omgeving van Leuven (t.w. Wesemaal, Boutershem en Glimes).

De gemeentevlag

Bij raadsbesluit van 25 april 1949 werd besloten tot het voeren van een gemeentevlag bestaande uit drie horizontale banen, elke baan 200 cm lang en 45 cm hoog. De kleur der bovenste baan is lichtgroen, der middelste baan is rood en van de onderste baan is zwart.

Deze kleuren van de vlag werden ontleend aan de kleuren van het gemeentewapen.

Bij brief van 19 mei 1949 nr. 100 deelde de Hoge Raad van Adel mee accoord te gaan met deze vlag.

De kleuren groen en rood komen van het familiewapen van Boutershem en de kleur zwart komt via het geslacht van Glimes van het wapen van de Brabantse hertog (een gouden leeuw op een zwart veld).

In de middeleeuwen kende men aan de kleuren een grote symbolische waarde toe.

Groen was de kleur van de ontwakende lente, van de jonge minnaars, rood was de kleur van de feest- en statiekleding en zwart was "de kleur van de trotse, sombere praal, van de hoogmoedige afzijdigheid van al het vrolijk bonte rondom", aldus dr. J. Huizinga in zijn genoemd boek.

Groen was het bekoorlijkste, rood met wit het feestelijkste en zwart met goud het deftigste. Philips de Goede, hertog van Brabant en residerend in Brussel, ging steeds in het zwart gekleed.

Iets van deze kleurensymboliek was in de vooroorlogse jaren nog te zien toen op de hoogtijdagen in de kerk als teken van feest de misdienaars rode togen met roodgeborduurde witte superplis droegen en de vrouwen in onze dorpen zondags in het zwart gekleed naar de kerk gingen, gesierd met veel zg. boerengoud (gouden oorbellen, gouden kruis of broche en gouden lange ketting) en met op het hoofd een wit gesteven muts van fijne Brusselse kant met een enkele of dubbele kroon.

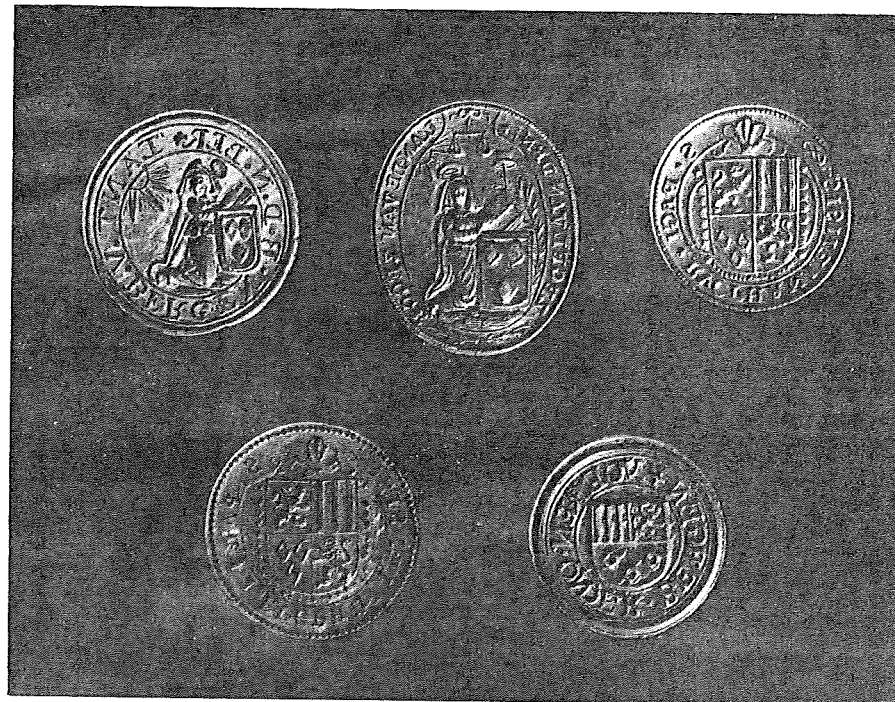
Thans wordt die oude kleurentaal niet meer zo goed begrepen. Zwart is nu meer de kleur van de droefheid en de rouw in plaats van de deftige praal. Maar ook deze symboliek nl. dat men rouwt in het zwart, dreigt te gaan verdwijnen.

De nationale vlaggen van België en Duitsland herinneren echter met hun zwarte banen nog steeds aan die oude kleurensymboliek van de Middeleeuwen. Ook de kleuren van de drie banen van onze gemeentevlag: groen, rood, zwart verwijzen naar die Middeleeuwse kleurentaal.

Rucphen, 3 juli 1978.

De gemeentesecretaris,

A. J. M. Hezemans.

Op deze foto staan vijf achttiende-eeuwse zilveren zegelstempels, welke in 1912 nog op het raadhuis alhier berustten maar thans bewaard worden in het Stedelijk en Bisschoppelijk Museum te Breda.

Boven links: Een geknielde vrouw, het gelaat gekeerd naar een uit de rand te voorschijn komende zon, houdt een wapenschild met drie maliën.
randschrift: LANT V(an) BERGEN Bleneden) D(e) N(ieuwe) BER(g).

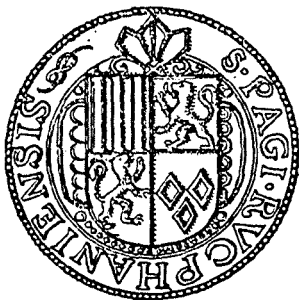
Boven midden: Ovaal stempel met geknielde vrouw achterwelke een vrijheidshoed op een staak, een weegschaal en een uit de rand komende zon. Zij houdt in haar handen een geopend boek boven een wapenschild met drie maliën omgeven door een siertak.
randschrift: ZEGEL VAN DEN LANDE VAN ZEGGE

Boven rechts: Afbeelding van het wapen van de huidige gemeente
randschrift: S(igillum) PAGI RUCPHANIENSIS

Onder links: Afbeelding van het wapen van de huidige gemeente
randschrift: S(igillum) PAGII RUCPHANIENSIS

Onder rechts: Afbeelding van het wapen van de heerlijkheid Voornseinde met boven drie palen en een leeuw en onder drie maliën
randschrift: VOEREN ONDER BERGEN

Bij de nadere bestudeering der rechtstoestanden op het platte land in het westen van Noordbrabant kan de keur van Rukven zeker niet worden gemist.¹⁾

Rukven met eigen bestuursrechten heeft ook een eigen zegel. Het wapenschild in dat zegel heeft de figuren uit het familie-wapen van Glymes. De kleuren behooren te zijn: gouden leeuw op zwart veld (Brabant Glimes); 3 palen van rood in goud; drie zilveren maliën in groen (Bautersem).

De werkzaamheden, welke door den verkoop der veengronden in het vooruitzicht waren, lokten menig gezin hierheen. Arbeiders boden zich aan om turf te steken, delvers werden aangenomen om de vaarten te graven, waarlangs de brandstof op vletten naar Roosendaal zou worden vervoerd, om daar te worden overgeladen. Nieuwe wegen moesten aangelegd worden en ook een enkel ambachtsman zou zijn brood verdienen bij het bouwen van nieuwe woningen.

De oudste aanwijzing voor het bevolkingscijfer geeft een rekening van den rentmeester der heerlijkheid. In 1389 betaalden „Rucvenne, Langen Dije ende Voerne” eene som van 7 ponden, 2 schellingen en 8 grooten voor „bodemgelt”, waarmede aangeduid wordt de belasting op de vertapte bieren. In Wouw bracht dezelfde belasting in dat jaar bijna het dubbele op, terwijl voor Halsteren met den Noordgeest iets minder dan 5 ponden wordt geboekt.²⁾

Juister inzicht krijgen wij uit de haardtellingen, volgens welke de belastingen aan den landsheer werden geïnd. In die van 1437 werden voor Rukven opgegeven 66 bewoonde huizen, een aantal, dat bijna gelijk staat met dat van Halsteren (74), maar ver overtreft dat van Putten (26).³⁾

Een denkbeeld over den welstand der bevolking verschaft ons de bede, welke in 1439 werd toegestaan aan den jeugdigen heer van Bergen op Zoom. Putten schonk 90 gouden guldens, bijna evenveel als Rukven en Voorne samen, welke ieder 50 gulden hadden toegestaan, terwijl door Halsteren 400 gulden van dezelfde munt wordt opgebracht.⁴⁾

Ongemerkt zijn wij aan het tijdstip genaderd, dat ook het kerkelijk leven hier gaat georganiseerd worden. Tot welke parochie de inwoners van het nieuw gevormde dorp tot dan hebben behoord, is niet met zekerheid te zeggen, maar ik gis tot die van Sprundel.

1) *Tazandria* XXI: 145.

2) C. v. Br. n. 331, 2e rek.

3) J. Cuvelier, *Les dénombrements de foyers en Brabant* bl. 472.

4) C. v. Br. n. 333, 1e rek.

Juden
parochie

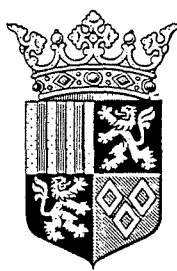
Glymes-wapen, zoals sinds *Jan II* gevoerd, hetzelfde was, echter vermeerderd met een vrijkwartier, waarin de Brabantse Leeuw. Onder diens zoon en opvolger *Jan III* (1494-1532) is het vrijkwartier veranderd in een „normaal” kwartier, terwijl het naastliggende schildhoofd met de drie palen eveneens tot deze proporties werd uitgebreid⁸.

Evenals de aangrenzende gemeenten Oud-en Nieuw-Gastel en Oudenbosch ging Zegge tijdens het Bataafse bewind (1795-1806) een nieuw, ovaal zegel voeren, waarop dezelfde afbeelding, waarbij boven het Mariabeeld een weegschaal is opgehangen, terwijl schematisch op de achtergrond de wetstafels en een vrijheidshoed op een staak zijn afgebeeld⁹. Hiermee bevat het zegel dezelfde bestanddelen als genoemde zegels, met dien verstande, dat eerstgenoemde een meer logisch beeld vertonen. Daarop staat immers de Bataafse Maagd, die de weegschaal en de stok met de hoed vasthoudt, terwijl de wetstafels naast haar op een geknotte zuil rusten¹⁰.

Het gehucht *L a n g e n d i j k*, een exclave van Wouw, had geen eigen bestuur en rechtspraak. Een eigen wapen voor dit gehucht met een grotendeels onontgonnen gebied is niet bekend.

S p r u n d e l, in 1810 met een bevolking van 800 inwoners, had tot dan toe bestuurlijk en juridisch een ingewikkelde situatie gekend. De kern van het dorp vormde een voormalige hertogelijke enclave (*Sprundel-Hertog*) waarvan de administratieve en rechterlijke situatie tamelijk onduidelijk was. Door leenverband was het gebiedsdeel verbonden met *Princenhage*, maar ook de „vrijheid” *Etten*, waarvan het gebied deze enclave omringde, had aanspraken op bevoegdheden daarbinnen. Het omringende gebied (*Sprundel-Nassau*) behoorde onbetwistbaar onder *Etten*¹¹. Een eigen wapen of zegel van *Sprundel* is niet bekend.

De voormalige heerlijkheid *R u c p h e n*, een gebied dat in 1810 986 inwoners kende, vormde het grootste deel van de toen gevormde gemeente¹². Het wapen van de heerlijkheid *Rucphen* bevatte alle elementen, die ook in de zegels van *Voornseinde* en *Zegge* voorkomen en waarvan de Brabantse leeuwen tevens op *Sprundel* betrokken kunnen worden. Het is sinds 1817 zonder problemen als dat van de gehele gemeente beschouwd¹³. De kleuren en metalen zijn toen, evenals die in de wapens van *Fijnaart*, *Standdaarbuiten*, *Willemstad* en *Wouw*, niet geheel correct weergegeven: de drie palen werden goud op keel inplaats van het omgekeerde, de maliën goud inplaats zilver en de leeuwen misten de tongen en nagels van keel, die de Brabantse kenmerken¹⁴. Omdat alle kwartieren het veld van kleur vertoonden, waren deze door een gouden streepkruis van elkaar gescheiden. Verbetering van het wapen was vaak overwogen, maar bleef uit totdat de gemeenteraad in 1987 besloot aan de Kroon om herziening te vragen, waarbij dan tevens de voor een moderne Nederlandse gemeente gebrui-

kelijke kroon van drie bladeren en twee parels werden toegevoegd. Aldus is het wapen omschreven in het Koninklijk Besluit van 1 december 1987, no. 10: „Gevierendeeld; I in goud drie palen van keel; II en III in sabel een leeuw van goud, getongd en genageld van keel, die van het derde kwartier omgewend; IV in sinopel drie maliën van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels”.

W. A. VAN HAM

8. W. A. van Ham, Het wapen van de Glymes uit Bergen op Zoom, in: *Gens Nostra* 34 (1984), 141-150, vnl. 144.

9. J. P. W. A. Smit, Bataafsch-republikeinse symbolen in Noord-Brabantsche (en Nederlandsche) gemeentewapens, in: *De Brabantse Leeuw* 2 (1953), 68-69, afb. 13.

10. Van Ham, *Wapens*, 36; id., *Symbolen*, afb. tegenover blz. 25.

11. K. A. H. W. Leenders, *Etten en de turf* in: *De Oranjeboom* 32/33(1979/1980), 1-140, vnl. 15-18, 84-86, 111-112.

12. Van Ham, *Symbolen*, 58, afb. tegenover blz. 49.

13. A. J. M. Hezemans, Het gemeentewapen en de gemeentevlag, in: *Gemeentegids* (*Rucphen*, 1978), 4-11.

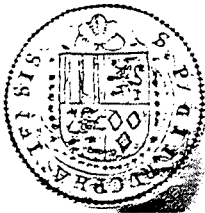
14. Het wapen van *Fijnaart* is verbeterd in 1959. Van Ham, *Wapens*, 174.

Het verbeterde wapen van de gemeente Rucphen

Deze Noord-Brabantse gemeente is ontstaan door het samenvoegen van een aantal gebieden met een uiteenlopende historische ontwikkeling. Bij deze samenvoeging, die in 1810 plaatsvond, waren betrokken de voormalige heerlijkheden Rucphen, Voornseinde en Zegge, het gehucht Langendijk (onder de heerlijkheid Wouw), onderdelen van het vroegere Markiezaat van Bergen op Zoom, alsmede het kerkdorp Sprundel, tevoren een onderdeel van de Baronie van Breda.

Het zou te ver voeren, de geschiedenis van ieder onderdeel hier te schetsen. In 1810 was het de bedoeling dat Sprundel de hoofdplaats van de nieuw te vormen gemeente zou worden, maar de tot maire (burgemeester) benoemde schout van Rucphen, *Joseph Voeten*, wist dit te voorkomen. De kwestie was nog niet afgerond, toen in 1814 het Franse bewind eindigde en deze tot burgemeester van „Sprundel en Rucphen” benoemd werd door de Soevereine Vorst, de latere Koning Willem I.

In de periode 1814-1830 is men van officiële zijde steeds meer de naam Rucphen voor de nieuwe gemeente gaan gebruiken, zodat deze tenslotte de enig erkende werd¹. Dit gold ook voor de benaming op het wapendiploma, in 1817 aan de gemeente verstrekt. De Hoge Raad van Adel bevestigde daarmee de gemeente in het gebruik van „Een gevierendeeld schild: het eerste [kwartier] van keel, beladen met drie pals; het tweede van sabel, beladen met een klimmende leeuw; het derde mede van sabel, beladen met een klimmende leeuw, gekeerd naar de linkerzijde van het schild; en het vierde, beladen met drie macles, staande twee en een: alles van goud.” (16 juli 1817)².

Zilveren zegelstempel van Rucphen, ø 31 mm.

Gemeentemuseum Het Markiezenhof, Bergen op Zoom,
in bruikleen van het Stedelijk Museum te Breda.

Afb. 1

Hiermede was uitgegaan van een afdruk van het zegel van de voormalige heerlijkheid Rucphen (afb. 1), die in 1815 door het gemeentebestuur ter bevestiging was ingestuurd. Dit bestuur had weliswaar te kennen gegeven, omtrent de oorsprong en de verkrijging van het wapen niets te kunnen mededelen en het ook niet te kunnen beschrijven, maar de Raad kon de kleuren afleiden van de op dezelfde dag bevestigde wapens van Fijnaart, Standdaarbuiten, Willemstad en Wouw, die van hetzelfde schild zijn afgeleid³.

Alvorens dieper op de oorsprong van het wapen in te gaan, volgt hier een omschrijving van de door de andere onderdelen

1. Jos. Hezemans, Onderzoek naar de officiële naam van de gemeente Rucphen, in: *De Ghulden Roos* 11 (1951), 47-54; A. J. M. Hezemans, *Gemeentehistorie 1930-1980 (Rucphen, 1981)*, 18-25.
2. W. A. van Ham, *Wapens en vlaggen van Noord-Brabant (Zutphen, 1986)*, 181.
3. Van Ham, *Wapens*, 174, 182, 185.

van de gemeente gebruikte zegels. De heerlijkheid Voornseinde, een bijzonder klein gebied (in 1810 telde dit 136 inwoners) had in zijn zegel het „volle” wapen van de familie *Glymes*, dat sinds *Jan II* (1430-1467) werd gevoerd en dat omschreven kan worden als volgt: Doorsneden; I gedeeld; a. in sabel een gouden leeuw, getongd en genageld van keel; b. in goud drie palen van keel; II in sinopel drie maliën van zilver. Afdrukken van dit zegel zijn bekend uit de achttiende eeuw (afb. 2). Het zegel is kennelijk nagemaakt naar een verloren ouder exem-

Zegel van Voornseinde
(Voeren onder Bergen)

Afb. 2

Zegel van Zegge

Afb. 3

plaar, waarop het randschrift met de toen reeds verouderde benaming „Voeren onder Bergen” wijst⁴. De keuze voor dit wapenschild is niet vreemd, indien men bedenkt, dat Voornseinde werd bestuurd in combinatie met Wouw, dat sinds de vijftiende eeuw de parochieheilige Sint Lambertus in zijn zegel plaatste, die als schildhouder optrad van hetzelfde wapen⁵.

Zegge, een gebied dat in 1810 347 inwoners telde, gebruikte een zegel van een geheel ander type. Dit vertoonde de geknielde figuur van Maria, omziende van een boek, waarin zij leest, naar een zon, komende uit de zegelrand. Het is de afbeelding van het patroonaatschap van de plaatselijke kapel, namelijk Maria Boodschap. Het zegel, waarvan de oudste afdrukken uit de achttiende eeuw dateren, moet eveneens naar een ouder voorbeeld gesneden zijn, gezien het randschrift: „Tlant van Bergen b[ij] d[e] N[ieuwen]Ber[g].” Dit was een benaming, die terugwijst naar de ontginning van dit toenmalige veengebied onder leiding van leden van de familie *Van Bergen* (op Zoom)⁶. Het boek van de Maagd rust op een schild met drie ruiten, kennelijk een vereenvoudiging van het wapen van het geslacht *Boutersem*, dat van 1352 tot 1430 de heerlijkheid van stad en land van Bergen op Zoom bezat. Het volledige wapen van dit geslacht vertoont een schildhoofd met drie palen, terwijl de ruiten als maliën (dus doorboord) zijn voorgesteld⁷ (afb. 3). De heraldisch welingelichte lezer zal bemerken, dat het

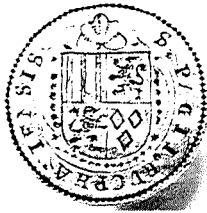
4. W. A. van Ham, *De symbolen van de gemeenten in het Markiezaat van Bergen op Zoom*, in: *De Ghulden Roos* 31 (1971), 53-66, vnl. 58-59, afb. tegenover blz. 49.
5. Van Ham, *Symbolen*, 58, afb. tegenover blz. 48.
6. L. Merkelbach van Enkhuizen, *De Lande van Bergen boven den Nieuwenberch alias De Segge*, in: *De Ghulden Roos* 7 (1947), 77-78; idem, *Maria Boodschap, de titel der parochie Zegge*, in: *De Ghulden Roos* 17 (1957), 134-139.
7. W. A. van Ham, *Het Doorluchtig Huis van Bergen op Zoom (Zaltbommel, 1977)*, 62, afb. 26.

Het verbeterde wapen van de gemeente Rucphen

Deze Noord-Brabantse gemeente is ontstaan door het samenvoegen van een aantal gebieden met een uiteenlopende historische ontwikkeling. Bij deze samenvoeging, die in 1810 plaatsvond, waren betrokken de voormalige heerlijkheden Rucphen, Voornseinde en Zegge, het gehucht Langendijk (onder de heerlijkheid Wouw), onderdelen van het vroegere Markiezaat van Bergen op Zoom, alsmede het kerkdorp Sprundel, tevoren een onderdeel van de Baronie van Breda.

Het zou te ver voeren, de geschiedenis van ieder onderdeel hier te schetsen. In 1810 was het de bedoeling dat Sprundel de hoofdplaats van de nieuw te vormen gemeente zou worden, maar de tot maire (burgemeester) benoemde schout van Rucphen, *Joseph Voeten*, wist dit te voorkomen. De kwestie was nog niet afgerond, toen in 1814 het Franse bewind eindigde en deze tot burgemeester van „Sprundel en Rucphen” benoemd werd door de Soevereine Vorst, de latere Koning Willem I.

In de periode 1814-1830 is men van officiële zijde steeds meer de naam *Rucphen* voor de nieuwe gemeente gaan gebruiken, zodat deze tenslotte de enig erkende werd¹. Dit gold ook voor de benaming op het wapendiploma, in 1817 aan de gemeente verstrekt. De Hoge Raad van Adel bevestigde daarmee de gemeente in het gebruik van „Een gevierendeeld schild: het eerste [kwartier] van keel, beladen met drie pals; het tweede van sabel, beladen met een klimmende leeuw; het derde mede van sabel, beladen met een klimmende leeuw, gekeerd naar de linkerzijde van het schild; en het vierde, beladen met drie macles, staande twee en een: alles van goud.” (16 juli 1817)².

Zilveren zegelstempel van Rucphen, ø 31 mm.

Gemeentemuseum Het Markiezenhof, Bergen op Zoom, in bruikleen van het Stedelijk Museum te Breda.

Afb. 1

Hiermede was uitgegaan van een afdruk van het zegel van de voormalige heerlijkheid Rucphen (afb. 1), die in 1815 door het gemeentebestuur ter bevestiging was ingestuurd. Dit bestuur had weliswaar te kennen gegeven, omtrent de oorsprong en de verkrijging van het wapen niets te kunnen mededelen en het ook niet te kunnen beschrijven, maar de Raad kon de kleuren afleiden van de op dezelfde dag bevestigde wapens van Fijnaart, Standdaarbuiten, Willemsstad en Wouw, die van hetzelfde schild zijn afgeleid³.

Alvorens dieper op de oorsprong van het wapen in te gaan, volgt hier een omschrijving van de door de andere onderdelen

1. Jos. Hezemans, Onderzoek naar de officiële naam van de gemeente Rucphen, in: *De Ghulden Roos* 11 (1951), 47-54; A. J. M. Hezemans, *Gemeente-Historie 1930-1980* (Rucphen, 1981), 18-25.
2. W. A. van Ham, *Wapens en vlaggen van Noord-Brabant* (Zutphen, 1986), 181.
3. Van Ham, *Wapens*, 174, 182, 185.

van de gemeente gebruikte zegels. De heerlijkheid *Voornseinde*, een bijzonder klein gebied (in 1810 telde dit 136 inwoners) had in zijn zegel het „volle” wapen van de familie *Glymes*, dat sinds *Jan II* (1430-1467) werd gevoerd en dat omschreven kan worden als volgt: Doorsneden; I gedeeld; a. in sabel een gouden leeuw, getongd en genageld van keel; b. in goud drie palen van keel; II in sinopel drie maliën van zilver. Afdrukken van dit zegel zijn bekend uit de achttiende eeuw (afb. 2). Het zegel is kennelijk nagemaakt naar een verloren ouder exem-

Zegel van Voornseinde (Voeren onder Bergen)

Afb. 2

Zegel van Zegge

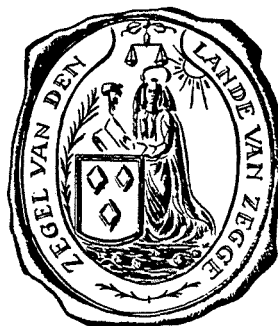
Afb. 3

plaar, waarop het randschrift met de toen reeds verouderde benaming „Voeren onder Bergen” wijst⁴. De keuze voor dit wapenschild is niet vreemd, indien men bedenkt, dat Voornseinde werd bestuurd in combinatie met Wouw, dat sinds de vijftiende eeuw de parochieheilige Sint Lambertus in zijn zegel plaatste, die als schildhouder optrad van hetzelfde wapen⁵.

Zegge, een gebied dat in 1810 347 inwoners telde, gebruikte een zegel van een geheel ander type. Dit vertoonde de geknielde figuur van Maria, omziende van een boek, waarin zij leest, naar een zon, komende uit de zegelrand. Het is de afbeelding van het patroonaatschap van de plaatselijke kapel, namelijk *Maria Boodschap*. Het zegel, waarvan de oudste afdrukken uit de achttiende eeuw dateren, moet eveneens naar een ouder voorbeeld gesneden zijn, gezien het randschrift: „Tlant van Bergen b[ij] d[e] N[ieuwen]Ber[g].” Dit was een benaming, die terugwijst naar de ontginning van dit toenmalige veengebied onder leiding van leden van de familie *Van Bergen* (op Zoom)⁶. Het boek van de *Maagd* rust op een schild met drie ruiten, kennelijk een vereenvoudiging van het wapen van het geslacht *Boutersem*, dat van 1352 tot 1430 de heerlijkheid van stad en land van Bergen op Zoom bezat. Het volledige wapen van dit geslacht vertoont een schildhoofd met drie palen, terwijl de ruiten als maliën (dus doorboord) zijn voorgesteld⁷ (afb. 3). De heraldisch welingelichte lezer zal bemerken, dat het

4. W. A. van Ham, *De symbolen van de gemeenten in het Markiezaat van Bergen op Zoom*, in: *De Ghulden Roos* 31 (1971), 53-66, vnl. 58-59, afb. tegenover blz. 49.
5. Van Ham, *Symbolen*, 58, afb. tegenover blz. 48.
6. L. Merkelbach van Enkhuizen, *De Lande van Bergen boven den Nieuwenberch alias De Segge*, in: *De Ghulden Roos* 7 (1947), 77-78; idem, *Maria Boodschap, de titel der parochie Zegge*, in: *De Ghulden Roos* 17 (1957), 134-139.
7. W. A. van Ham, *Het Doorluchtig Huis van Bergen op Zoom* (Zaltbommel, 1977), 62, afb. 26.

MARIA BOODSCHAP: DE TITEL DER PAROCHIE ZEGGE

A

I. HET BEELD

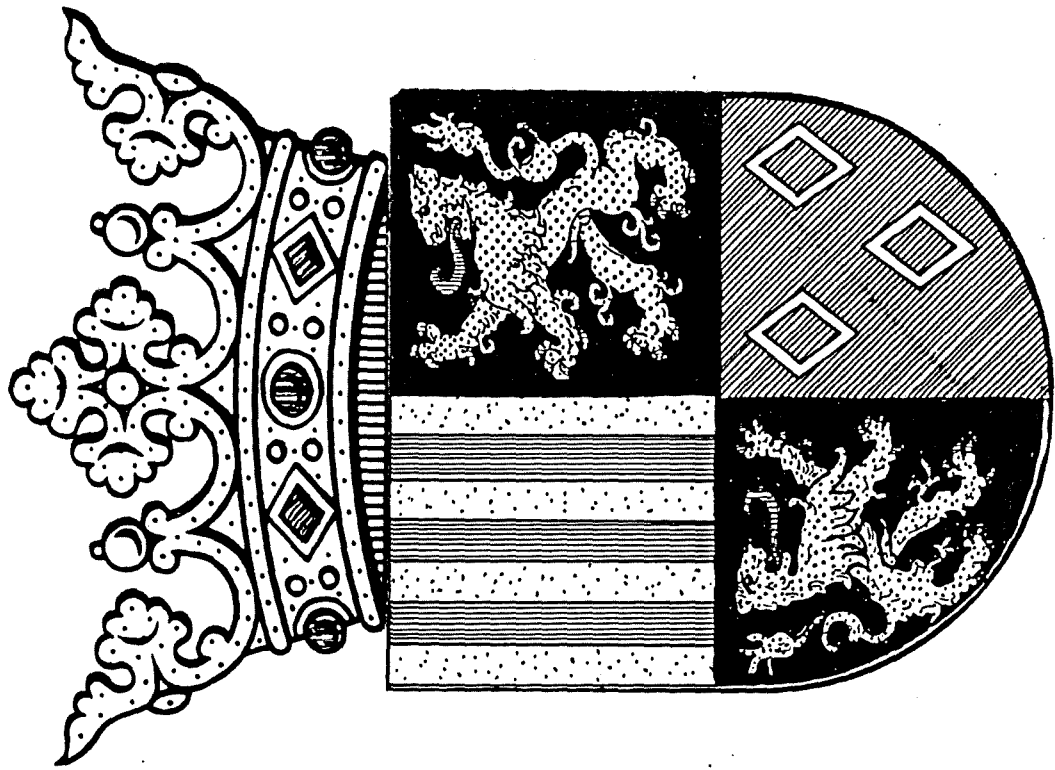
DE oude kapel van Zegge werd op 3 september 1833 tot parochiekerk verheven; in 1847 werd een nieuwe kerk gebouwd tegenover de oude kapel, en deze ontving de titel van „Onze Lieve Vrouw Boodschap”.

In de anno 1921 geheel nieuw gebouwde kapel staat heden een beeld van Onze Lieve Vrouw, door pater Kronenburg als volgt beschreven: „Dit miraculeus beeld stamt, naar getuigenis van vorm en lijnen, van het laatst der 17e eeuw; het is een karakteristiek snijwerk uit de volle renaissance tijd, en stelt Maria voor in zeer bewogen, voorwaarts gaande houding, in de rechterhand een scepter dragend, op de linker het goddelijk Kind, niet minder levendig en bewegingsvol dan de Moeder...”¹ Indien de datering 1675-1700 juist is, hetgeen door andere deskundigen werd bevestigd, indien dit beeld pas na 1650 is gesneden, kan vóór 1650 dit beeld niet miraculeus genoemd of geweest zijn, en evenmin vóór 1650 bestaan hebben in de oude kapel, nog vóór dat deze kapel door de Hervorming aan de Katholieke inwoners werd ontnomen.²

Evenmin vóór 1796 heeft het huidige Madonnabeeld - althans voor zover kon worden nagegaan - in de oude kapel bestaan, en ook niet in de daarop volgende jaren, want volgens een authentieke getuigenverklaring voor het schepengerecht van Zegge gedateerd 17 november 1802,³ stond het beeld in dat jaar in het huis van Cornelis Franken. Daar bleef het volgens het Handschrift „op wonderdadige wijze te midden der vlammen ongedeerd”, toen enige jaren later de hoeve van Franken afbrandde;

welk feit door Kri
„Eens dat de gehe
de kamer, waarin d
van ooggetuigen, c
verklaring: „men
haagd heeft, door
uit te werken. . . .
Nog afgezien van
vóór die brand eer
de kamer van Fra
kend -, maar toch
rond 1810 door h
Vóór 1650 stond i
beeld. Maar noch
tussen 1615 en 1
maje en Wichmar
één woord over ee
geen beeld; we ku

Vóór 1650 is het
waaraan de inwon
in Zegge rond 187
„tiende eeuw een
„stroomde veld in
„te vergaan en in
„hij gered en beh
„op de plaats der
„dat hij werkelijk
„zegde heiligdom,
ofwel op de over
van Doorlicht onc
van de grens der
tussen Oudenbosch
dan de drie voort
Noch Gramaye, n
deze legende, wel
dig man, maar tev
levende oudste b

Mr O.Schutte
secr.Hoge Raad van Adel
postbus 30436
2500 GK 's-Gravenhage

Rucphen

2 februari 1988

Beste Otto,

Hierbij de gegevens over de zegels van Rucphen !

1. Rucphen, zilver, doorsn.31 m.m.
2. Voornseinde, koper , doorsn. 30 mm.
3. Zegge, zilver , doorsn. 30 mm.

Alle zegelstempels bevinden zich in langdurige bruikleen van het Stedelijk Museum van Breda in het gemeentemuseum Het Markiezenhof te Bergen op Zoom.

De genoemde gegevens kunnen onder de afbeelding of in de corresponderende voetnoot worden vermeld.

Met vriendelijke groeten,

(Willem van Ham).

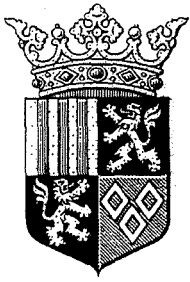
27-6-05 Rucph

Beste Wim,

Ik heb aan Yolande op onze laatste redactievergadering van De Ghulden Roos, op 16 juni jl., al enkele gegevens meegegeven over de ambtsketting van de burgemeester en het desbetreffende artikel uit de Rucphense APV over het gebruik van het gemeentewapen. Ik heb nog enkele gegevens nagevraagd. De gemeentevlag wordt hoogst zelden gehesen, en dan alleen bij het gemeentehuis, zo laatstelijk bij het ambtsbezoek van de huidige Commissaris van de Koningin aan de gemeente. Op het briefpapier van de gemeente Rucphen is het wapen inmiddels vervangen door een logo, waarin ook het gemeentewapen is opgenomen. Het is niet direct mijn keuze, maar dat is een persoonlijke noot. Bij gemeentelijke voertuigen is de gedragslijn dat bij aanschaf van nieuwe wagens e.d. het nieuwe logo wordt aangebracht. Sinds de invoering van deze gedragslijn is dit nog niet het geval geweest, dus rijden alle wagens e.d. nog steeds met het 'oude' gemeentewapen.

Met vriendelijke groeten,

Ad.

GEMEENTE RUCPHEN

(RUCPHEN, SCHIJF, SPRUNDEL, ST. WILLEBRORD, ZEGGE)

Info

AMBTSKETEN GEMEENTE RUCPHEN

Het gemeentebestuur verleende At Brandenburg, zilversmid te Schoonhoven, opdracht voor het ontwerpen en vervaardigen van een nieuwe ambtsketen.

Zoals gevraagd heeft hij zich nadrukkelijk door de Rucphense leefwereld laten inspireren. Ook werd aan de ontwerper kenbaar gemaakt dat de nieuwe ambtsketen een gemeentelijk bezit vormt dat aan vele komende generaties zal worden doorgegeven.

De nieuwe burgemeestersketting is vervaardigd uit zilver met als kwalificatie 925/000, hoogwaardig zilver. De ketting bestaat uit zestien schakels, 16 tussenschakels en een nieuwe penning.

De zestien tussenschakels zijn allemaal hetzelfde en zijn vormgegeven naar een bepaald onderdeel van het gemeentewapen, namelijk de gouden palen.

De vormgeving van de zestien schakels is geheel en al terug te voeren op typische aspecten van de gemeente Rucphen. De vorm van deze schakels is bijna abstract, maar duidelijk herkenbaar is toch waarvan de voorstellingen zijn afgeleid.

Om te beginnen vinden we hierin de vijf kerktorens van de gemeente terug als tijdloos element (de ronde schakels).

Acht schakels zijn geënt op enige andere kenmerkende hoedanigheden, zoals :

(te beginnen rechts uit het hart van de keten)

- **greef (turfwinning, landbouwhistorie)**
- **ronde schakel uurwerk Zegge**
- **bos, loof en den**
- **ronde schakel Sprundel**
- **kruis (zowel kruispunt van wegen als religieuze achtergrond)**

- **grote schakel ruggedeelte heide/zandduin/vennetje**
- **dichte schakel geen betekenis, kan eventueel op gegraveerd worden**
- **ronde schakel Rucphen**
- **grote schakel voorstellende bouwactiviteiten**
- **vijf stromen, vijf dorpen**
- **ronde schakel Schijf**
- **sport wielrennen**
- **ronde schakel St. Willebrord**
- **sport biljarten**
- **drie schakels zijn uitgevoerd in de vorm van de maliën uit het gemeentewapen**

Tenslotte de penning, die aan elke ambtsketen hoort. De penning is vernieuwd omdat hierop het oude gemeentewapen prijkte. De andere zijde van de penning toont het rijkswapen, dat ongewijzigd op de nieuwe penning werd overgenomen. De aanwezigheid van beide wapens op de penning van de ambtsketen is voorgeschreven, gezien de burgemeester zowel als gemeentelijk gezagsdrager optreedt als functionaris die een rijkstaak vervult. In welke kwaliteit hij aanwezig is, moet aan de penning te zien zijn. Hangt de penning met het gemeentewapen boven, dan is hij voor de gemeente op pad. Als het rijkswapen zichtbaar is, dan is hij bezig met het dienen van de Koningin.

jwnnieuwe ambtsketen

Voorzitter,

Het komt waarschijnlijk nooit of misschien maar eens in de honderd jaar voor dat aan de voorzitter direct na de opening van een raadsvergadering wordt gevraagd om het woord te geven aan de loco-burgemeester.

Nou, in Rucphen dachten wij: Het moet op het eind van dit millennium maar eens een keer gebeuren.

Dat ik U mede namens de voltallige raad onderbreek heeft te maken met een tweetal redenen.

Op de eerste plaats willen wij U feliciteren met Uw herbenoeming voor de komende 3 jaar. Weliswaar vindt de beëdiging plaats op 16 Dec. a.s. in het provinciehuis, maar vanmorgen hebben wij het K.B. ontvangen waarmee de herbenoeming wordt bevestigd.

Vooraf aan deze herbenoeming zijn er een tweetal besloten raadsvergaderingen gehouden.

Een vergadering waarin het schrijven van de C.v.d.K. werd behandeld, inhoudende de geboden mogelijkheid inzake een te volgen inspraak-procedure m.b.t. Uw herbenoeming. De behandeling van dit schrijven in deze vergadering was ongeveer binnen een kwartier bekeken, omdat wij unaniem van mening waren, dat U voor de herbenoeming als burgemeester van onze gemeente in aanmerking diende te komen.

Derhalve werd besloten, dat wij van deze procedure geen gebruik wensten te maken.

Een tweede vergadering moest er uiteraard volgen om de notulen van de eerste besloten vergadering vast te stellen. Deze vergadering heeft incl. de opening en de sluiting ongeveer 2 minuten geduurd.

In beide vergaderingen lag, zoals ik reeds heb laten uitkomen, duidelijk de wens opgesloten om U als eerste burger te kunnen behouden.

Aan die wens is tegemoetgekomen, waarmee wij ons zeker gelukkig kunnen prijzen.

Normaliter is er natuurlijk een cadeautje voor een burgemeester die z'n herbenoeming heeft verkregen. Maar een gepast cadeau vinden is natuurlijk gemakkelijker gezegd dan gedaan.

Daarmee ben ik dan bij de tweede reden om direct na de opening van deze vergadering het woord te vragen.

Over een gepast cadeau is overleg geweest binnen een bijzondere collegevergadering. Ook deze vergadering vergde overigens maar enkele minuten van onze tijd. Ondanks dat het ging om een forse investering was het college er snel uit, hetgeen overigens mijn eerdere uitspraken andermaal bevestigt: Hoe forser de investering, hoe sneller en gemakkelijker er besluitvorming plaatsvindt.

Het is ons de afgelopen 18 jaar opgevallen, dat U iemand bent, die toch in alle soberheid door het leven wenst te gaan, zowel binnen als buiten Uw werk. Een gedrag, dat verschillende van ons, die bij Uw aantreden al in deze raad vertegenwoordigd waren wellicht niet hadden verwacht, omdat U per slot van rekening vanuit de Haag kwam en zij er misschien van uitgingen met iemand te maken te krijgen, die toch wat Haagse kak bij zich had. Maar niets was minder waar.

Wij hebben ervaren, dat U binnen Uw werk een uitstraling heeft van een

burgervader die in alle soberheid z'n taak op een voortreffelijke wijze uitvoert. In een vergadering bijeen zoals vanavond ervaren wij dat meestal zo'n 12 keer per jaar.

Wij hebben daarom gemeend Uw sobere uitstraling in deze raad te moeten omzetten in een wat meer briljantere uitstraling.

In de tijd, dat wij nog burgemeesters hadden uit de eigen gemeente en Rucphen nog een zeer armzalige gemeente was moesten die burgemeesters zich presenteren met een zeer bescheiden ambtsketen, waarvan wij altijd nog een exemplaar in ons bezit hebben. Later bij de komst van burgemeesters van buiten de gemeente kwam er een sobere verzilverde ambtsketen, die U nu nog draagt, maar door z'n soberheid weinig of geen uitstraling heeft, al zo'n honderd jaar oud is en niet meer het juiste gemeentewapen draagt. Een drietal redenen om de zaken bij Uw herbenoeming en net voor de millenniumwisseling eens recht te zetten. Het college heeft daarom, uiteraard zonder U besloten om een nieuwe ambtsketen te laten vervaardigen.

Het gemeentebestuur verleende At Brandenburg, zilversmid te Schoonhoven, opdracht voor het ontwerpen en vervaardigen van een nieuwe ambtsketen. Wij hebben hem gevraagd om van de keten meer te maken dan de doorsnee ambtsketen doet voorstellen. Het gaat immers om een gemeentelijk attribuut, dat met het optreden van de burgemeester cachet moet geven bij bepaalde gelegenheden en gebeurtenissen in de gemeente. Ook hebben wij aan de ontwerper kenbaar gemaakt dat de nieuwe ambtsketen een gemeentelijk bezit vormt dat aan vele komende generaties zal worden doorgegeven. Wij menen dat de ontwerper er uitstekend in is geslaagd om onze bedoelingen goed weer te geven. Hij heeft zich daadwerkelijk door de Rucphense leefwereld laten inspireren, enigszins vergelijkbaar met de schilder van onze muurschildering in deze raadszaal.

Door de symboliek die erin is gelegd, drukt de nieuwe ambtsketen de sterke verbondenheid uit van degene die de keten draagt met het leven in de gemeente Rucphen. Bij een nadere bestudering valt deze eigenschap zeer zeker op.

De nieuwe ambtsketen is vervaardigd uit zilver met als kwalificatie 925/000, hoogwaardig zilver, dat ook na veelvuldig gebruik niets van zijn glans verliest.

De ketting bestaat uit zestien schakels, zestien tussenschakels en een nieuwe penning. De zestien tussenschakels zijn allemaal hetzelfde en zijn vormgegeven naar een bepaald onderdeel van het gemeentewapen, namelijk de gouden palen.

De vormgeving van de zestien schakels is geheel en al terug te voeren op typische aspecten van de gemeente Rucphen. De vorm van deze schakels is bijna abstract, maar duidelijk herkenbaar is toch waarvan de voorstellingen zijn afgeleid. Om te beginnen vinden wij hierin de vijf kerktorens van de gemeente terug als tijdloos element. Acht schakels zijn geënt op enige andere kenmerkende hoedanigheden zoals : de historische turfwinning, het hedendaagse groene sportieve en recreatieve karakter, een duidelijke verwijzing naar de vele bouwvakkers onder de Rucphense beroepsbevolking en ook de bossen en heide zijn symbolisch in de ambtsketen vertegenwoordigd. De drie schakels onderaan zijn uitgevoerd

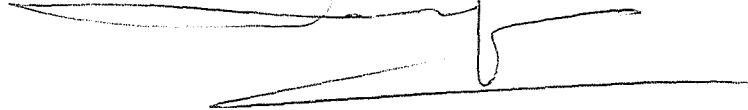
als de maliën in het gemeentewapen. De penning is vernieuwd omdat op de oude penning nog het oude gemeentewapen prijkte, en de penning uiteraard nu gesierd wordt met het juiste wapen. De andere zijde van de penning toont het rijkswapen, dat ongewijzigd op de nieuwe penning is overgenomen. De aanwezigheid van beide wapens op de penning is voorgeschreven, gezien de burgemeester zowel optreedt als gemeentelijk gezagsdrager en als functionaris die een rijkstaak vervult. In welke hoedanigheid hij aanwezig is moet aan de penning te zien zijn. Hangt de penning met het gemeentewapen boven, dan vervult hij een taak namens de gemeente. Als het rijkswapen zichtbaar is, dan dient hij een taak namens de Koningin.

Het gemeentebestuur is ervan overtuigd, dat deze nieuwe ambtsketen recht doet aan de waardigheid van de burgemeester van Rucphen en dat aan U de eer dient toe te komen om deze nieuwe ambtsketen vanavond officieel in gebruik te nemen en dus als eerste burgemeester deze ambtsketen te dragen bij gelegenheid van Uw derde opeenvolgende herbenoeming als burgemeester van Rucphen.

Wij wensen U met de herbenoeming en het in ontvangst nemen van deze ambtsketen van harte proficiat.

Rucphen 14 December 1999

A. A. Schijven Loco-burgemeester.

Raadsnotulen 14-12-1999

Opening

Opening

De VOORZITTER opent de vergadering met gebed.

Hierna vraagt wethouder SCHIJVEN het woord:

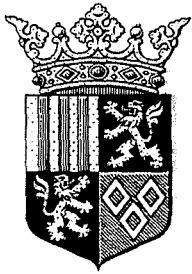
" Het komt waarschijnlijk nooit of misschien maar eens in de honderd jaar voor dat aan de voorzitter direct na de opening van een raadsvergadering wordt gevraagd om het woord te geven aan de locoburgemeester. Nou, in Rucphen dachten wij: het moet op het eind van dit millennium maar eens een keer gebeuren. Dat ik U mede namens de voltallige raad onderbreek heeft te maken met een tweetal redenen. Op de eerste plaats willen wij U feliciteren met Uw herbenoeming voor de komende 3 jaar. Weliswaar vindt de beëdiging plaats op 16 december a.s. in het provinciehuis, maar vanmorgen hebben wij het Koninklijk Besluit ontvangen waarmee de herbenoeming wordt bevestigd. Voorafgaand aan deze herbenoeming zijn er een tweetal besloten raadsvergaderingen gehouden. Een vergadering waarin het schrijven van de Commissaris der Koningin werd behandeld, inhoudende de geboden mogelijkheid inzake een te volgen inspraakprocedure m.b.t. Uw herbenoeming. De behandeling van dit schrijven in deze vergadering was ongeveer binnen een kwartier bekeken omdat wij unaniem van mening waren, dat U voor herbenoeming als burgemeester van onze gemeente in aanmerking diende te komen. Derhalve werd besloten, dat wij van deze procedure geen gebruik wensten te maken. Een tweede vergadering moest er uiteraard volgen om de notulen van de eerste besloten vergadering vast te stellen. Deze vergadering heeft inclusief de opening en de sluiting ongeveer twee minuten geduurd. In beide vergaderingen lag, zoals ik reeds heb laten uitkomen, duidelijk de wens opgesloten om U als eerste burger te kunnen behouden. Aan die wens is tegemoetgekomen, waarmee wij ons zeker gelukkig kunnen prijzen. Normaliter is er natuurlijk een cadeautje voor een burgemeester die z'n herbenoeming heeft verkregen. Maar een gepast cadeau vinden is gemakkelijker gezegd dan gedaan. Daarmee ben ik dan bij de tweede reden om direct na de opening van deze vergadering het woord te vragen. Over een gepast cadeau is overleg geweest in een bijzondere collegevergadering. Ook deze vergadering vergde overigens maar enkele minuten van onze tijd. Ondanks dat het ging om een forse investering was het college er snel uit, hetgeen overigens mijn eerdere uitspraken andermaal bevestigt: hoe forser de investering, hoe sneller en gemakkelijker er besluitvorming plaatsvindt. Het is ons de afgelopen 18 jaar opgevallen, dat U iemand bent, die toch in alle soberheid door het leven wenst te gaan, zowel binnen als buiten Uw werk. Een gedrag, dat verschillenden van ons, die bij Uw aantreden al in deze raad vertegenwoordigd waren wellicht niet hadden verwacht, omdat U per slot van rekening vanuit Den Haag kwam en zij er misschien van uitgingen met iemand te maken te krijgen, die toch wat Haagse kak bij zich had. Maar niets was minder waar. Wij hebben ervaren, dat U binnen Uw werk een uitstraling heeft van een burgervader die in alle

De drie schakels onderaan zijn uitgevoerd als de maliën in het gemeentewapen. De penning is vernieuwd omdat op de oude penning nog het oude gemeentewapen prijkte. De nieuwe penning wordt nu uiteraard gesierd met het juiste wapen. De andere zijde van de penning toont het rijkswapen, dat ongewijzigd op de nieuwe penning is overgenomen. De aanwezigheid van beide wapens op de penning is voorgeschreven, gezien de burgemeester zowel optreedt als gemeentelijk gezagsdrager en als functionaris die een rijkstaak vervult. In welke hoedanigheid hij aanwezig is moet aan de penning te zien zijn. Hangt de penning met het gemeentewapen boven, dan vervult hij een taak namens de gemeente. Als het rijkswapen zichtbaar is, dan dient hij een taak namens de Koningin. Het gemeentebestuur is ervan overtuigd, dat deze nieuwe ambtsketen recht doet aan de waardigheid van de burgemeester van Rucphen en dat aan U de eer dient toe te komen om deze nieuwe ambtsketen vanavond officieel in gebruik te nemen en als eerste burgemeester deze ambtsketen te dragen bij gelegenheid van Uw derde opeenvolgende herbenoeming als burgemeester van Rucphen. Wij wensen U met de herbenoeming en het in ontvangst nemen van deze ambtsketen van harte proficiat".

Hierna overhandigt hij de ambtsketen.

De VOORZITTER geeft aan blij verrast te zijn door het cadeau. Hij had hier niet op gerekend en verder dankt hij de raad voor het in hem gestelde vertrouwen. Hij is blij dat de raad unaniem achter zijn herbenoeming als burgemeester van Rucphen staat. Het cadeau is buitengewoon goed gevonden. De oude ambtsketen heeft hij nagenoeg alleen maar tijdens raadsvergaderingen gedragen. Hij had zich bovendien voorgenomen om bij zijn afscheid een aanbeveling te doen om voor zijn opvolger een meer waardige ambtsketen aan te schaffen. Met de nieuwe ambtsketen mag je gezien worden en hij geeft aan dat hij deze bij meerdere gelegenheden zal dragen.

Tot slot maakt hij van de gelegenheid gebruik om de heer Vissenberg te feliciteren met zijn 65^e verjaardag. Hij geeft aan blij te zijn dat in deze raad ook leden zijn vertegenwoordigd die kunnen bogen op een jarenlange ervaring. Hierna overhandigt hij de heer Vissenberg een bloemstuk.

GEMEENTE RUCPHEN

(RUCPHEN, SCHIJF, SPRUNDEL, ST. WILLEBRORD, ZEGGE)

Ambtsketen van de burgemeester

Extract uit de notulen van burgemeester en wethouders van Rucphen en Sprundel van 9 december 1852 (N.A.R., inv. nr. 45).

'De vergadering wordt door den voorzitter geopend, en brengt ter tafel de ingekomen stukken sedert de vorige vergadering...

2° eene circulaire van Heeren Gedeputeerde Staten dezer provincie van den 23 november 1852 Litt C blad 88, over de kosten van het onderscheidingsteeken voor den burgemeester; is na overweging goedgevonden eene aanvraag voor die kosten aan den raad dezer gemeente te doen, waarna de vergadering wordt gesloten.'...

N.B. Waarschijnlijk is deze aanvraag formeel nooit aan de raad gericht.

Extracten uit de gemeenterekening van 1853 (N.A.R., inv. nr. 326)

'Ontvangen voor het vervaardigen van eene zilveren onderscheidingsmedaille voor den burgemeester der gemeente Rucphen *f* 10,--.

W.g. Utrecht 4 februari 1853

D. van der Kellen

J.P. Menger.'

...Wij hebben de eer aan u, mijne heeren, bij deze te doen toekomen het tengevolge uwer aanvraag van den 14 januarij ll., n° 74, door de graveurs bij 's rijks munt te Utrecht, vervaardigde onderscheidingsteeken voor den burgemeester uwer gemeente.

Wij verzoeken u het daarvoor verschuldigde bedrag van *f* 10,-- onverwijld aan ons over te maken, gaande het bij uwe aanvraag overgelegde besluit van den Hoogen Raad van Adel betreffende het wapen uwer gemeente hierbij terug.

De Gedeputeerde Staten van Noordbrabant.

w.g. A. Borret

De griffier

J. Menu...'

Uniforme huisstijl Rucphen

Gemeente Rucphen haalt de bezem door haar communicatiemiddelen. Briefpapier, enveloppen, visitekaartjes, nota's en andere huisstijldragers krijgen stapsgewijs één uitstraling. Het gemeentewapen staat hierbij onverminderd centraal. De uniformering vloeit voort uit de in februari door de gemeenteraad vastgestelde communicatienota 'Dichterbij de burgers' (*Uit: Besluitenlijst van 8 september 2004*)

In de uniforme huisstijl staat het gemeentewapen onverminderd centraal. Het wapen is letterlijk centraal gepositioneerd ten opzichte van de woorden 'gemeente' en 'Rucphen'. Een groene balk verbindt de tekst met het gemeentewapen tot één geheel. De tekst binnen de balk is uitgevoerd in geel, hetgeen een duidelijk leesbaar contrast oplevert en het logo een frisse uitstraling geeft. Onder het logo worden in rode letters de kernen van de gemeente Rucphen opgesomd. (*ambtelijke informatie*)

toelgk. 6-7-05

Rucphen - Schijf - Sprundel - St. Willebrord - Zegge